

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V.-Váczi körút 23

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve.	8 lrt	—
Félévre	4	—
Negyedévre	2	—

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Az orthodox körlevél. Szabolcsi Miksától. — Rég¹ hiba — új kiadásban. Koh n Mihály, monori rabbitól. — A vidék és a receptió. — A Rothschildok gyásza. Haber Samutól. — Százéves Chevrá-Kadisa. Sz.M.-tól. — A receptió támaszai a házban. — A porosz képviselőházból. — Szombat. (Vers.) Kiss Arnoldtól. — Magyar zsidó családok. Irja: Dr. Lázár Béla. — Az erősek. Bernstein A. elbeszélése. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892 márczius 27.) 5652 Adar hó (29 napos) 28-ika. Hétfő 29-ike.

Kedd Nisz an hó (30 napos) 1-je. Ros-Chódes. Szerda 2-ika. Csütörtök 3-ika. Péntek 4-ika. Szombat 5-ike. Hetiszidra: Vajikró. — Haftorah: Jezsaiás 43. fejezete.

Az orthodox körlevél.

— Két czikk. —

Emlékezzünk régiokról.

A körülöttem felhangzó elszörnyűködésre nem mondhatok mást, mint hogy az eljárás nem új és hogy az, mit hallatlannak mondasz, felekezeted becsületeért lángoló, fiatal olvasó; a minek megtudásán elrémülsz és kétségbeesve kérdezed, hogy lehet-e egyáltalában segíteni egy felekezeten, melynek egy része pártot üt a saját felszabadulása ellen, — hogy ez nem más, mint folytatása egy régi keletű munkának, mely egyidőre megszakadt ugyan, de a melyet azelőtt rendszeresen üztek jámbor atyánkfiai. Eljárás, mely késleltette ugyan felekezetünk társadalmi és politikai helyzetének javulását, de azt fel nem tartóztathatta. Amint hogy fel nem fogja tartóztathatni most sem felekezetünk egyenjogusítását néhány sötét gondolkodásu, befolyású és állását féltő és ezért felekezete ellen árulást elkövető kufár, kik a gyöngéket a vallásnak álarca alatt maguk mellé csöditik, hogy annak, mi előttük állítólag legdrágább, a vallásnak fel-emelése ellen lázítsák. Ürügyet fognak szolgáltatni azoknak, kik ilyen után kapva-kapnak, késleltetni is tán jogos óhajainak teljesítését, de az idő kerekét vissziforgatni nem lesz képes sem Reich Ignác, sem Kudlich János, sem a

Magyar Állam, sem a Zsidó Hiradó, kik pedig egyet értenek abban hogy a zsidó felekezetet a többi felekezetek sorába emelni nem szabad.

Ugyanazzal a szellemi iránynyal van dolgunk most, mely az egyiptomi rabszolgaságban azt kiáltotta oda felszabadító Mózesnek: minek tüntesz fel bennünket Pharaó szemeiben olyanoknak, mintha mi felszaadulni vágyódnánk; minek hívtad ki ellenünk ezzel Pharaó haragját? és jámboran és istenfélően tevék hozzá: »ám lássa az Örökkévaló és biráskodjék fölötted!» Ugyanazzal az iránynyal, mely később azt jajveszékelt: »térjünk vissza Egyiptomba!» Ugyanazzal, mely Mózesrel szemben azt hangoztatta, »lő naale!» nem haladunk; az ígérlet földje nekünk nem kell. Nem szabadultak-e azért ki ősapáink a rabszolgaságból; nem jutottak-e el azért Kanaánba? De igen, csak hogy későbbben, mint ahogy ez az akkori Reich Ignácok és hiveik nélkül megtörtént volna. A mi Kórachjaink is — fájdalem — tán szintén késleltetni fogják felekezetünk felemelését, de megakadályozni — bizzunk a szabadság és világság Istenében! — nem.

De nem is kell visszatérnünk történetünk kezdetére. A mi századunkban, a mi hazánkban utalhatunk nem egy jelenségre, mely szakasztott mása az orthodox fővezér és

által felbujtatott gárdája részéről felekezeti receptiója ellen elkövetett merényletnek.

A magyarországi zsidóság számos lelkes tagja már 53 évvel ezelőtt, 1838-ban kérelmezte a pozsonyi országgyűléstől a csak 29 évvel később megadott emancipációt, de mint a szélvihar támadt a fennengondolkodású kérelmezők ellen az akkori orthodoxia. Ellenkérvényt nyújtottak be, hogy az istenért ne vegyék tekintelbe a kérvényt. A vallásához ragaszkodó zsidó a legnagyobb szerencsétlenségnek tekintené az egyenjogusítást. A kik azt kérték, nem is zsidók, mert rég szakítottak a tradíciókkal. Az igazi zsidó nem akar mást, mint megélni és gyakorolni a vallás szabványait (betűről-betűre a mai Reich-féle orthodoxia jargonja). A kérvényezőket, kiknek táboruk akkor vajmi csekély volt, természetesen visszatartották. (Ugyanabban az időben történt meg az is, hogy pozsonyi atyáinkiai tiltakoztak az ellen, hogy nekik a ghetton (Schlossberg) kívül is szabad legyen lakniok; a vallás ezáltal csorbát szenvedhetne. Mintha a zsidó vallás feltétele sötétség és elnyomás volna.)

1851 április 4-ről keltezett és 42 község megbizottainak aláírásával ellátott »An einen hohen k. k. Miniszterrath«-hoz intézett 11.792. számot nyert kérvényben a Pesten működő zsidó »Toleranztaxcomité« ellen fordul az akkori orthodoxia vezetőinek haragja. Miután abbéli feladatát, hogy a zsidóságot a szegénytelen zsidó lürelmi adótól felmentse, szerencsésen megoldotta, a bizottságnak az a merész gondolata is támadt, hogy a zsidóság helyzetének javításán tovább is működjék és a vele egyenlően gondolkodásuk a fővárosban és vidéken az emancipáció eszméjét kezdték propagálni. Nézzük csak (idézzük az eredetileg) milyen fegyverekkel élnek kérvényükben a »Toleranztaxcomité« bevádlói.*)

„Unerhörte Bedrückungen und die härtesten Gewaltthatigkeiten haben die alten Juden in diesem Kronlande von ihren Gegnern mit einer beispiellosen Resignation ertragen und die sehr schmachvolle Krän-

kung auch, die Verurtheilung zur Strafkontribution*) die sie erdulden mußten, hat ihr Innerstes schmerzlich ergriffen und tief betrübt, nicht etwa der materiellen Opfer wegen, welche diese Klasse gerade am drückendsten empfunden hat, sondern lediglich deshalb, weil, wie alle Welt weiß, der alte Jude allerwärts die unverbrüchlichste Treue, Anhänglichkeit an den von Gott geheiligten Landesfürsten, bis auf den heutigen Tag als eine der heiligsten Traditionen treu und gewissenhaft bewahrt hat; und dies gewiß nicht minder in unserem großen Vaterlande. Es war nicht ein orthodoxer Jude, auch nicht ein einziger, der nicht die letzte revolutionäre Katastrophe mit tiefem Abscheu innigst bedauert hat: in der gefährlichsten und wahnsinnigsten Stunde der Empörung haben es die alten Juden nicht unterlassen, den Allmächtigen für die Erhaltung ihres durchlauchtigen Kaiserhauses auf der heiligen Stätte ihrer Synagogen flehentlich anzurufen.“

Es most lássuk a képet, melyet az istenfelő urak ugyane kérvényben ellenfeleikről nyújtanak.

„So wie die verderbliche Schweiz alle zerstörende Elemente vereinigt, welche der Monarchie und der sittlichen Gesellschaft den Untergang geschworen, so ist die Pesther Cultusgemeinde, und das durch ihren Einfluß hervorgegangene bekannte Toleranztaxcomité, die sich zur Aufgabe gemacht, alle Judengemeinden in diesem Kronlande zu beherrschen, dieselben nach ihrem Willen zu bestimmen und nach ihrer Anschauung zu reformiren. Die Pesther Judengemeinde, die jüngste unter allen, die kaum 30 Jahre besteht, ist aus solchen Individualitäten zusammengewürfelt, die sich seit 30 Jahren aus verschiedenen Gemeinden Ungarns constituirend, kraft ihres absoluten Widerwillens gegen alle religiösen Formen und Gebräuch sich von diesen losgesagt, und sich in der ungarischen Metropole niedergelassen, um dort ohne jegliche Aufsicht und Kontrolle ein freies ungebundenes Leben führen zu können.“

A denunziált bizottságot e kérvényre természetesen feloszlatták.

A mai orthodoxia, mely az emancipációnak összes javait, szintugy a zsidóságnak a szabadságharcban való hazafias magatartásának gyümölcseit — és joggal — éppugy él-

*) Ne feledjük, hogy 1851-ben történt, midőn azok, kiket illoyálítás vádjával illeltek, különösen, ha hitsorsosoktól andult ki a vád, szabadságukkal, sőt fejükkal játszottak.

*) A Haynau által »rebellise« magatartás miatt a zsidókra rótt hadisarczról van szó.

vezi, mint a nemorthodox zsidóság, — erről meg vagyunk győződve — utálattal fordul el hasonló fegyverektől, hasonló törekvésektől — hiszen számos orthodox hitközség, daczára a vezetés részéről jött minden pressiónak, lelkesedéssel csatlakozott a receptió kivivására irányzott mozgalomhoz is, — de nem így a vezér. A nemorthodox zsidóság denuncziálása kedvelt fegyvere, nem gondolva a kárral, mely ilyen vádaskodásból az egészre hárul, a szégyennel és megvetéssel, mely természetesen csak a vádaskodó országyrésze.

Megirtuk annak idején, ismételtük és felhozzuk újból, hogy az orthodox párt feje, midőn, hogy az orthodoxok számára a vasárnapi munkaszünet dolgában külön kivételes intézkedéseket eszközöljön ki, (amelyek keresztülvitelében ő maga sem hitt, de a melyek érdekében, csak-hogy mozgalmat csináljon, mégis ismételve zaklatta fel az egész pártot) több előkelő képviselőt felkeresett, egy helyütt, — és ez véletlenül tudomásunkra jutott — imígyen nyilatkozott:

A nagyságos uraknak (az orthodox vezér természetesen németül adta elő mondani valóját) sokkal inkább fekszik érdekében, hogy bennünket támogatassanak, mint a neologokat. Mi orthodoxok nem álljuk utjukat a nagyságos uraknak mint ők. Ügyvédek, mérnökök, orvosok, tanárok, képviselők csak ők akarnak lenni, magas állásokat csak ők akarnak elnyerni, és kiszorítják a nagyságos urakat mindenünnen. Mi azt óhajtjuk, maradjon meg az ország vezetése csakis annak az osztálynak kezében, mely azt ezelőtt is vitte, mi orthodoxok abból részt nem kérünk. Nekünk csak az a kívánságunk, hogy megéljünk és gyakorolhassuk vallásos szertartásainkat. Hát nem-e jobban felel meg a nagyságos urak érdekének, ha bennünket támogatnak, mint a neologokat?

El kellett mondanunk mindezeket, hogy fogalmuk legyen különösen ifjabb olvasóinknak az atmoszferáról, melyben az a körlevél született, melyet néhány orthodox vezérember Reich Ignác felügyelete és inspirációja mellett azon czélból készített és küldött szét az orthodox hitközségekhez, hogy azokat a receptionális mozgalom ellen fellázítsák.

És most rátérhetünk majd magára a körlevélre.

(Egy második cikk következik)

Szabotcsi Miksai

Egy régi hiba — új kiadásban.

Nagy az elkéseredettségek a pártokra szakadt magyar zsidóságnak két új táborában.

A haladópartiak és ezekkel együtt az orthodoxoknak java-része nem foghatják föl, mi indíthatja az orthodoxoknak egy részét azon ön- és testvérgyilkossággal felérő gondolatra, hogy tiltakozzanak a hazánk és az emberiség szennyfoltját lemosó receptió ellen; az orthodoxoknak egy része pedig el van keseredve, mert a régi renddel, vagy helyesebben mondva, rendetlenséggel meg nem elégedettek — már megint vétének.

Nem a vallás ellen! Óh, ezt orthodox testvéreink készségesen bocsájtják meg saját hithű híveiknek is és, mondjon bárki bármit, én sokkal jobb véleménynyel vagyok felőlük, semhogy feltételezném róluk, hogy más mértékkel mérik a haladópartinak vallásellenes netaláni vétéket, mint esetlegesen a saját magukét.

A meglegedetlenek, új rendet óhajtók (tudja Isten, mi lesz ezentul nevök) sokkal rosszabbat tesznek!

Ne ütközzék meg senki szavaimon; be fogom bizonyítani állításomat.

Valaki, tán Talleyrand, azt mondta: »Inkább vétkezzék az ember — semhogy hibát kövessen el; mert vétkezni Isten ellen vétkezünk. Isten kegyelmes, Isten megbocsájtja bűnünket, ha őszintén megbánjuk gonosz tettünket és megtérünk, de hibát emberek ellen követünk el és emberek, hiúságukban megsértett, gyarló emberek nem bocsájtanak meg soha.«

Az elégedetlenek, ezen értelemben, rosszabbat tesznek, mintha vétkeznének — hibát követnek el. A leg-sajnosabb pedig az, hogy ezen erejedő bűnnek következménye vétkezés a vallás dekoruma ellen intra muros et extra.

Erejedő bűnnek neveztem a hibának elkövetését azért, mert nem először követték el, valóban nemes gondolkozású férfiak által, Izrael kárára.

A ki mélyebben pillant belé a magyar zsidóságnak pártokra-szakadásának előzményeibe, azt találja, hogy ezen siralmas állapotnak szülőanyja: taktikai hiba, vagyis megtagadása egyesek jogosult igényei teljesítésének és mások hiúságának megsértése volt.

Tudta azt a boldogtalan emlékü congresszus összeülése előtt úgy a munkácsi cházid, mint a pozsonyi conservatív, mint az aradi haladó, hogy hitközségi viszonyaink rendezésére szorulnak és mégis — noha a congresszus rituális kérdésekkel nem is foglalkozott és így az úgynevezett orthodoxoknak semmi okot sem szolgáltatott vallásuk »megmentésére« — megteremtette a »mentőket«, kik »megmentették« jól-rosszul saját tekintélyüket és befolyásukat.

Tisztelettel hajlom meg azon magasztos érzelem előtt, mely vallásunk szent ügye iránti ihlettel töltötte el a congresszus vezérférfiát; de, újabb hiba elkerülése czéljából, constatálnom kell azon történelmi igazságot,

hogy megbocsájtást soha sem nyerő hibát, taktikai hibát követtek el.

A hitközségi szervezet a vallásos érület szabad és erős fejlődésének alapköve. Nem azért fizet a zsidó örömet tiszter annyi hitközségi adót, mint bármely más felekezeti, mert a hitközség anyagi hasznót, vagy előnyt nyújt neki, hanem azért, hogy legyen jól szervezett góczpontja, melyen a vallás iránti feltétlen hűségnek örök lángja folyton ég, folyton szítja az egyeseknek, az élet viharai közt meghidegülő, vallásos érületét. Hitközségi szervezet tehát nem is képzelhető a vallásnak hivatott öre, a vallásos érületnek hivatott terjesztője, a pap nélkül. A congresszusnak egyébiránt magasztos érzelmű vezérférfiai elköverték azon taktikai hibát, hogy meg akarták fosztani a magyar-zsidó párságot befolyásától, amennyiben meghozták azon határozatot, hogy a rabbi köteles részt venni a hitközségi gyűléseken — ha meghívják, mi által egyes oly hitközségekben, melyekben a hitközségi intézmények vezetése nem volt megbízható kezekben, megfosztották a papot, nem éppen a hitközség előnyére, befolyásától és biztosították maguknak a papok nagy részének »legjobb gyűlöletét«. De elköverték még azon sokkal súlyosabb hibát is, hogy az akkori Izraelnek vezérférfiaiat kiforgatták, vagy legalább ki akarták forgatni eddigi állásukból. Addig, ha valakinek, vagy valamely hitközségnek ügyesbajos dolga volt, tanácsot és ítéletet kért — a pozsonyi paptól és azon száz más paptól, kiknek ez kénytelen-kelletlen megengedte, hogy — tekintélyek legyenek. A congresszus lánglelkű vezérférfiai pedig azt mondták: most már mi leszünk a vezérférfiak!

Ez volt legnagyobb vétke a congresszusnak, ez teremtette meg »a vallás megmentőinek« pártját!

A pozsonyi s többi tekintély és addigi vezérférfiai nem tűrhette, hogy fölötte napirendre térjenek át — megcsinálta tehát a napirendet, a saját magával identifikált Izrael »megmentésének« kérdését és, uti figura docet, a »hithű«-nek elnevezett (majdnem azt mondtam volna: orthodoxnak elkeresztelt) Izrael »meg lett mentve« és, mi a földolog, ők maradtak annak vezérférfiai. Hiába kínálta később az országos iroda a békét, az általa előre és feltétlenül aláírt tiszta lapot, a megsértett hűség nem volt hajlandó megbocsájtani, az orthodox vezérférfiak éltek a gyanupörrel, távol tartották maguktól a veszedelmet.

A congresszusnak hibáját készülnek elkövetni, vagy talán folytatni, a zsidó vallás recipiálása érdekében megindult országos mozgalomnak vezérférfiai.

Országos mozgalom indult meg a zsidó vallás recipiálása tárgyában. 600,000 zsidó szív dobogott fel hevesebben, készült kopogni a haza házfelügyelői ajtaján: »Megbizott férfiai, gondnokai a legforróbban szeretett anyának, a közös hazának! Hadd boruljunk mi is édes anyáknak, mindnyájunkat egyenlően szerető szívére, hadd érezzük mi is meleg, éltető csókját

fájdalomtól vonagló ajkának. Ne zárjatok ki édes anyánk házából, hisz a nagyvilágon e kívül nincsen számunkra hely, melyet úgy szeretnénk, mint ezt, mely bölcsönk s majdan sirunk is. Nemcsak vagyonunkat, vérünket is áldoztuk már az önzetlen hazaszeretet oltárán. A magyar eszmének hű és szorgalmas örei és terjesztői voltunk, vagyunk és leszünk. Nem kívánunk mi kiváltságot, csak megszüntetését a különválási, az elidegenítési kényszernek, hogy egészen és igazán csatlakozhassunk a magyar nemzethez, melyhez szívvel-lélekkel tartozunk.«

Nem volt szív, mely meg nem dobbant volna a nagy eszmére, maga Reich Ignácz is késznek nyilatkozott, így olvastam ezt ezen lapban, segédkezet nyújtani a nagy mosáshoz, mely hivatva van lemosni a régi szennyfoltot, nem Izraelnek, hanem a haza, az emberiség, a civilizáció arczáról, szóval országos lett a mozgalom, melyhez, felszólítást be sem várva, csatlakoztak nemcsak a jobb érzelmű zsidók, hanem a jobbérzelmű hazafiak, bármily szertartás szerint imádják az igazság Istenét.

És mi történt?

A mozgalom folyik, de veszedelmesen szűk mederben; félő, hogy elposványosodik. A budapesti, köszönettel ismerjük el, a mozgalmat megindított vezérférfiak, miután a vidéknek egy része felszólítatlanul csatlakozott a mozgalomhoz, felszólította a vidéket, hogy csatlakozzék az országos mozgalomhoz. A vidék csatlakozott, egyes lelkes férfiak városról-városra, faluról-falura mentek, hogy körülhordják, fennet lobogtassák a tiszta emberi jog szent zászlóját, voltak olyan férfiak, kik bokros érdemeik mellett, abba helyezték büszkeségüket, hogy vidékők őket tisztelje meg a bizalmi férfi címével és — a budapesti vezérférfiai tanácskoznak, talán határoznak, anélkül, hogy a csatlakozásra felhívott és az országos mozgalomhoz csatlakozott vidéket, akár csak egyetlen-egy hírlap útján meghívják tanácskozássra.*)

Elteltekintve attól, hogy, a budapesti vezérférfiai kegyes engedelmeivel, némely vidéki embernek is van egy esőpp esze, melylyel szívesen járulna hozzá a budapesti vezérférfiak nagy eszéhez, ezen tekintetbe nem vétele a vidéknek, ott, hol országos mozgalomról van szó, taktikai hiba, mely megteremtheti keserű gyümölcsét, sőt, nézetem szerint, már meg is teremtette, mert a »mentők« régi gárdája, látva azt, hogy »mások« készülnek »vezére«-ni Izraelt, »megmentik« a zsidóságot azon nagy veszedelemtől, hogy — nem ők legyenek a hangadó vezérférfiak. A valóban jók, a valóban nemesen érzők és gondolkozók, ha roszalják is az eljárást, örülnek a mozgalomnak. Nem törődnek avval, ki hozzá létre a jót, csak meglegyen; megadással hordják ezen

*) A L. cikkirő úr által hangoztatott jogos kívánalom a végrehajtó-bizottság kebelében már megfontolás tárgyát képezte és csakhamar bizonyára meg is valósul. A szerk.

mellőzést. Ha nem járulhatnak hozzá a mozgalomhoz, legalább »imádkoznak összetett kézzel« sikeréért. De vannak ámbícióos emberek is, kik talán csak azért pártolták elcintén oly melegen ezen országos mozgalmat, mert alkalmat nyújtott nekik országos ügyhöz hozzászólhatni, vagy legalább azt mondhatni: én is oda való vagyok, a hol az a három csillagos ész ragyog.

Ezeknek azt mondani: minékünk csak aláírástok kell, de ezetek nem — hiba, következményeiben veszedelmesebb a bűnnél.

Ezeket akartam a szent ügy érdekében a budapesti mélyen tisztelt vezérférjak becses figyelmébe ajánlani

Monor, 1892. márczius 16-án.

Kohn Mihály,
ker. rabbi.

A vidék és a receptio.

Tisza-Beőn az orth. anyahitközség f. hó 20-iki közgyűlésén foglalkozott a zsidó vallás egyenjogúsítására irányuló mozgalommal — és daczára orthodox jellegének, daczára az orthodox vezetés ellenvéleményének — írja tudósítónk — belátva a mozgalom üdvös célját, nagy lelkesedéssel sófakozott hívei közé. A gyűlés a hitk. új elnöke Gróf Sándor vezetése alatt a következő határozatot hozta: Miután a hitközség üdvös és czélszerűnek tartja a zsidó vallás egyenjogúsítását célzó mozgalmat, nemkülönben mivel a végrehajtó bizottság iránt teljes bizalommal viseltetik és nemes buzgalmának elismeréssel adózik, — elhatározta, hogy szívesen csatlakozik a receptio pártolóihoz és készségesen

A Rotschildok gyásza.

Egyszerre két oldalról is hozza a hírt a táviró: Nincs többé!

Bűbánat szakadt a család tagjaira, melynél a világ csak az öröm forrását keresi, s a világhírű négy familia közül három odaborulhat a ra atal elé.

Halottja van a frankfurti Rothschild családnak; a párisi Alfons báró pedig a bécsi Albert báró feleségével egy személyben gyászolhatja leányát.

Rothschild Luiza és Rothschild Bettina két egymást követő napon örökre lehunyta a szemét. Az a szülői háznál Majna m. Frankfurtban, ez Bécsben férje, gyermekei és szülői karjai között.

Két különböző karakter, csak a jótékonyságban rokon. Lajza bárónő visszavonulva a világ hírságai, gyönyörei elől, Bettina pedig teli életkedvvel, friss gyermeki kedőlylyel fejezte be pályafutását.

A frankfurti Rothschild Mayer Károly leánya nem szerepelt, még csak a házasság örömeit sem ismerte és 42 évvel hajadon fővel tért folyó hó 23-án örök nyugovóra. Női hivatását csak a mások bajának

aláírja az országgyűléshez benyújtandó kérvényt. E határozatról a budapesti végrehajtó bizottság avval nyert értesítést, hogy a hitközség isten áldását kéri működésére.

N. V.

*

Rába-Hidvégen az orth. hitközség még február hó 10-én Ragendorfer Ferencz h. elnök vezetése alatt tartott gyűlésen a következő határozatot hozta: »A rába-hidvégi orth. izr. hitközség egyhangulag megszavazta, hogy a fővárosban megindított receptionális mozgalomhoz nagy örömmel csatlakozik és ennek közlésére az elnök bizatik meg.«

*

Balatonfő-Kajáron a hitközség és anyakönyvkerület f. hó 20-ikán igen látogatott értekezletet tartott. Nát hán László hitk. elnök vezette a tanácskozást, a felekezeti egyenjogúsítás mozgalmat pedig Herzog Jakab ker. rabbi ismertette céljaival egyetemben. Többek hozzászólása után az értekezlet határozottan kimondta, hogy szívből üdvözlí a mozgalmat, az országgyűlés elé terjesztendő kérvény aláírására kész, s ezekről jegyzőkönyvi másolatban avval értesíti a budapesti végrehajtó bizottságot, hogy az ügy további fejlesztésében a maga számára részt kér.

S. N.

*

Buziáson az ottani hitközs. anyakönyvi kerület Hoffmann János h. elnök elnöklete alatt a f. hó 6-iki rendkívüli közgyűlésen tárgyalta a felekezeti egyenjogúsítás kérdését, melyet céljaival együtt Rosenfeld Sámuel rabbi helyettes magyarázott meg a szép számú hallgatóságnak. A közgyűlés erre határozottan ki-

enyhítésében, a tőle egészen idegenek sorsának javításában kereste. A kevés adat, mi visszavonult életénél fogva hamarjában rendelkezésünkre állhat, csak annyit mond, hogy nevét számos alapítvány örzi, hogy emléket Frankfurtban egy közkórház és egy dúsan felszerelt nyilvános könyvtár teszi áldottá.

Bettina bárónőről, a Bécs melletti Gaming-Waidhofen örangyaláról itt is, ott is találunk följegyezve egyet-mást.

Az osztrák főváros heugassei palotájába nem váratlanul köszöntött be a halál.

A szenvedését esőndes megadással és a fájdalom színe nélkül tűró bárónő már a múlt tavasszal tudott a betegségről, mely időnek előtte, élete virágjában elhervasztotta. Vadászat közben meghorzsolta a mellét, s abból a kis horzsolásból veszedelmes seb támadt. Párisba, az ő leánykori otthonába ment gyógyulást keresni. De nem talált. Az operáció fáradsáma miatt apja, Alfons báró birtokán, a Ferriéres erdő sötét lombjai között akarta kipihenni, hová poetikus lelkét ifjúkori emlékei vonzották. Nem sikerült. A történelmi emlékü, erdő, melynek III. Napoleon császár és Eugenia császárnő vadászvendégei voltak, melyben Po-

mondta, hogy a budapesti végrehajtó bizottságot átíratilag fogja értesíteni, miszerint a buziási hitközségi anyakönyvi kerület örömmel csatlakozik a mozgalomhoz, a kérvényt készséggel fogja aláírni, és a mozgalom vezetőinek eddigi működésükért köszönetet szavaz.

*

Abád-Szalókon az aut. orthodox hitközség Gróf F. h. elnök elnöklete alatt a következő határozatot hozta: »A legnagyobb lelkesedéssel csatlakozunk a zsidó felekezet egyenjogúsága érdekében indított mozgalomhoz, kérve az egek urát, hogy ezen célú siker koronázza.« A hitközség ezenfelül elhatározta, hogy képviselőjét az ügy mellett való állásfoglalásra kéri fel.

*

Sepsi-szt.-Györgyön a háromszék vármegyei izr. hitközség f. hó 15-én tartott közgyűlésen Kupferstutz József elnöklete alatt tartott közgyűlésén egyhangulag kimondta, miszerint a zsidó felekezet egyenjogúsítására irányuló mozgalom hívei közé sorakozik és a kérvényt aláírásával kész támogatni.

*

Somogy-Szillban az anyahitközség és anyakönyvi kerület f. hó 7-ikén értekezett a zsidó vallás egyenjogúsításának tárgyában. A gyűlés Sohár József h. elnök vezetése alatt közakarátának megfelelően elhatározta, hogy örömmel csatlakozik az ez irányú mozgalomhoz és kész a benyújtandó kérvény aláírására.

*

Ráczkévéen Klopfer Jakab h. elnök vezetése alatt a hitközség február hó 14-iki közgyűlésén közlekedéssel egyhangulag elhatározta, miszerint a zsidó

roszország királya, a későbbi Vilmos császár főhadiszállást tartott, ahol Bismarck és Jules Favre eredménytelenül tárgyaltak a békéről, nem adta meg a kívánt enyhülést. Új operatio vált szükségessé.

Ez sem használt, de a bárónő nyugodtan viselte a halál gondolatát. Mosolygó arcot mutatott a fájdalomhoz és a jótétben, a mások iránt való örökös figyelemben kereste az enyhülést. Még csak a Toscanai hercegnő esküvője alkalmából rendezett operai disz-előadáson is megjelent páholyában, hogy egyedüli udvarképes zsidónő léteire távolmaradásával hozzátartozóinak ne okozzon aggodalmat. Ez volt utolsó nyilvános megjelenése.

Azóta a beteg-szoba légkörébe került és biztató arccal, vigasztaló szó mellett végig esinálta a hervadás fázisait. Maga a király és királynő is többször tudakozódott az udvar és a bécsi aristokraczia kedvelt alakjának egészségi állapota felől. A magas figyelem jól ezet, de az életerő hanyatlott a megkezdett uton tovább....

Vagy 8 napja fuldoklási rohamok lepték meg, s a család a legrosszabbtól tartott. Apja, Alfons báró és anyja, ki Rothschild Lionel leánya, valamint bátyja

vallás egyenjogúsításának kivívói közé szívesen sorakozik, a fővárosban az ügy érdekében hozott határozatokat a magáéva teszi s az országgyűlés elé terjesztendő kérvényt készséggel írja alá.

*

Tót-Győrön az anyakönyvi kerület f. hó 6-án rendkívüli közgyűlést tartott, melyen Reiner G. h. elnök elnöklete alatt nagy többséggel határozatilag kimondta, hogy a zsidó vallás egyenjogúsítási mozgalomhoz mindenben hozzájárul és erről a központhoz értesítést küld.

*

Nágy-Körösön a Scheiber Salamon elnöklete alatt tartott hitközségi közgyűlés örömmel és lelkesedéssel csatlakozott a felekezetünk egyenjogúsítása érdekében folyó munkálatokhoz s vezetőit azzal üdvözölte, hogy a benyújtandó petícióhoz feltétlenül hozzájárul.

*

Szászvároson a hitközség Singer Adolf hitk. elnök elnöklete alatt tartott közgyűlésén elhatározta, hogy a zsidó felekezet egyenjogúsítását célzó mozgalomhoz mindenben csatlakozik és az ügy érdekében készséggel követ el minden tőle telhetőt.

A csatlakozott hitközségek száma ezzel 230-ra rug.

Száz éves Chevre-Kadisa.

— Levél az »Egyenlőség« szerkesztőjéhez. —

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Mint újságíró szolgálom közel másfél évtized óta a nagy közönséget. A véletlen gyakran és sok helyütt összehozott bennünket, de még egyszer sem zsidó ügy-

Edmond megérkeztek Párisból. Idejekorán jöltek. Az eszméletet mindvégig megőrzött szenvedő elbucszott tőlük, valamint gyermekeitől és férjétől is, s folyó hó 24-ikén, ajakán férje nevével élete 34-ik tavaszának fordulóján megszabadult fájdalmaitól örökre.

Rothschild Albert báró elhunyt neje szokatlan zsenialis egy asszony volt. Vidám kedély, ritka képzettség, sok művészi hajlam és temperamentum, meg természetesen a családi öröklött tulajdon, a jótékony-ság jellemezték. Ha nem a Rothschild-ház bölesőjében születik s a kenyeret saját erejéből kell vala megkeresnie, akár a zene, akár a festészet, akár a szobrászat, akár a tanítás terén, sőt irodalmi munkássága és nyelvismeretei által is képes lett volna érvényesülni, mert a művészet és tudás mindezen ágaiiban otthoniasan érezte magát. Nő léteire csillagászattal foglalkozott s az égi testeket csak úgy ismerte, mint más nők a pipere esinjait-binjait. Ezenfelül tanítónői oklevele volt, melyet Párisban kitüntetéssel megállott vizsgálatok útján szerzett és ismereteivel elnyerte a francia metropolisban a »Licencie es lettres« tanulmányi fokot is.

Szeretreméltó modora és magas műveltsége

ben, pedig zsidók vagyunk mindketten, nevünk kezdőbetűi azonosak és közös ismerőseink signaturánkat sokszor összetévesztik, daczára annak, hogy talán még sohasem irtunk ugyanazon lap, vagy folyóirat számára. Engedje meg ez egyszer, hogy közös jegyünk alatt én jelenjek meg ezuttal becses lapjában és tudósítsak egy igazi zsidó ünnepélyről.

Néhány uapja mult csak, hogy szülővárosom szent egylete a következő meghívóval tisztelt meg:

»A csáktornyai Chevra-Kadisa előljárósága tisztelettel meghívja f. é. márczius 6-ikára az egylet fennállásának századik évfordulója alkalmából rendezendő סעודה-*ra*.

Meglepetéssel olvastam az igénytelen meghívó sorokat. Chevra Kadisa és 100 esztendő!

S midőn elolvastam hirtelen elfutott az öröm, hogy olyan zsidó község szülöttje vagyok, mely már egy évszázaddal ezelőtt elég nagy és elég bátor volt, hogy jótékony s mégis vallásos czélu egyletet alapítson. Csakhamar rá is jöttem, hogyan és mint lehetett ez. Csáktornya a Muraköz tőhelye. A Dráva, Mura és a Stájer határ körülzárják az egész Muraközt, mely sokáig tulajdonjogi vita tárgyát képezte Magyarországnak és Horvátország között és a katolikus egyház szempontjából ma is a zágrábi érsekség alá tartozik, noha közigazgatásilag Magyarország Zalamegyéjének kiegészítő része. Ugy képelem, hogy az üldözött zsidók innen is, onnan is a vitás területre menekültek, ahol kétszeres adózás fejében a magyarok megvédték őket a horvátok ellen és fordítva. Inter duos litigantes tertius gaudet. A kétszeresen üldözött, de kétszeresen megvédett zsidók

folytán megnyílt előtte az út egészen az udvarig. Jó szíve azonban inkább azt az utat kereste, mely a szegények hajlokába vezet. Ott volt az ő igazi otthona és a családja körében.

Jótékonyágának nem volt határa. Waidhofenben gyermekmenhelyet és a színlők számára otthont teremtett. Ezek nagyobb alkotásai, melyekben férje és apja példáján buzdult. De jó szívének alkalmi megnyilatkozásai egyenes felsorolhatlanok.

Bécs szegényei, s különösen az ő tuscunumának Gaming és Waidhofennek szükölködői valóságos mentő angyalukat látták benne. Jótékony czélra főrangu előadásokon színészi képességeit is szívesen érvényesítette és karácsonykor zsidó nő létére évről-évre 100 meg 100 szegény családnak kedveskedett ajándékkal. Az ő szűkebb pártfogottjai számára kocsi-számra szállította az ajándékokat s a maga részére csak annyi örömet kívánt mindebből, hogy sorra benyitott az alacsony szobákba és a saját két kezével osztotta szét a kicsinyek és nagyok örömeinek forrását.

Boldog volt ha jót tehetett, de legboldogabb volt családja körében. Szerelmi házasságot kötött és a rue le victoire-utczai zsinagógában Párisban 1876. április

a türelmi edictum alapján a köz egyetlen városában Csáktornyán megtelepedtek (az első letelepedett utódjai »Csakathurner« név alatt még most is élnek közöttünk); községet alapítottak és amint magukról gondoskodtak, csakhamar halottaikról is kezdtek gondoskodni. Nem akarták szeretteik hamvait a messze Lövörcé vinni és megalkották a Chevra-Kadisát, mely csakhamar kivívta az itthon való temetkezés jogát.

A meghívót természetesen elfogadtam, és siettem haza, hogy földieim és hitsorsosaimmal együtt megüljem a Chevra-Kadisa századik jubileumát. Déli 12 órakor gyűltek össze az egylet tagjai a község tanácstermében. Az ünnepélyes közgyűlést Hirschmann Leo, egyleti elnök nyitotta meg. »Nekem jutott — ugymond — a tisztelet, hogy egyletünk fennállásának századik évfordulója alkalmából megnyithassam az ünnepélyes közgyűlést. Szívelem mélyéből örvendek, hogy községünk ezen szent és jótékony intézménye oly régóta létezik, hogy eszméje annyira általános, hogy község és Chevra Kadisa majdnem azonos. Vajha minden jó és áldásos eszme a zsidóság körében mindenkor és mindenütt ilyen jó fogékony talajra találjon.« Azután elhatározták, hogy új egyleti házat építenek és — stante sessione — 29 új tagot vettek fel az egyletbe.

A templomi ünnepély a mincha-imával indult és hitszónoklattal végződött. Schwarz Joachim, a hitközség rabbija évtizedek óta hitoktatója, nagyszabásu hatásos beszédben fejtegette a nap jelentőségét. »Czedokoh és Gemilasz Cheszed« voltak szónoklatának sarkpontjai.

Olyan szépen, olyan meggyőzően fejtegette ezen

22-ikén kötött frigyét ajdás kísérte. Hét gyermek származott belőle. Egy kis leány megelőzte anyját, míg most a következő hat siratja: György Anzelm Alfons (sz. 1877. márczius 22-én); Alfons Mayer (1878. febr. 15.); Alajos Nathaniel (1882. márczius 5.); Jenő Dávid (1884. márczius 7.); Valentin Noemi (1886. május 25.); Oskar Ruben (1888. ápril 29.)

Nemesak anyja, de tanítója is volt gyermekeinek, s az a ritka műveltségű franczia nő, kinek esküvőjénél, éppen 16 éve, Mac Mahon a franczia állam feje tanuskodott, kit ünnepeltek a legmagasabb körökben, és aki az egyetlen udvarképes zsidó nő volt: — az alacsony viskók örök gyámolóját, a hitet és vallásos érzést, maga költögette, maga ápolta gyermekei szívében.

És ha a zseniális asszonyt a felsőbb körök, a védangyalt a szegények és jó szívre szorulóknak nem fogják feledni tudni, annál kitörülhetlenebb lesz a gyász családja körében, melyet két örömnappal, az esküvő és az első fiu születésének évfordulója (márcz. 22.) mindig de mindig emlékeztetni fog a szomszédos márczius 24-ikére, a pótolhatlan veszteség napjára.

Igy folyik egymásba öröm és gyász. Ejszünk egy könyvet.

Haber Samu.

két alapeszmét, hogy az egész hallgatóság mély áhítattal megfogadta a vezéreszmék mindenkori követését. Végül Spitz Izidor főkantor kar és zenekísérettel adta elő Gluck gyönyörű imáját, természetesen magyar nyelvű szöveggel.

A szüdeh a hitközség nagy tanácstermében folyt le, melynek díszítése kitelt a község frigiditása függönyei és thora-ruháiból. Az érdekes és értékes taldisz tarka színvegyülmékét még élénkebbé tette a borostyánkoszoruzta kepek egész sorozata. Ott láttuk Ő felségeik a király és a királyné, Deák Ferencz, báró Eötvös József, Montefiore Mózes és báró Hirsch Mór sikerült olajfestményeit.

A bankett természetesen megfelelő animoval folyt. Toasztot mondtak: Hirschmann Leo Ő felségeikre, Benedict Ede hitközségi elnök a község és az egylet multjáról, Schwarz rabbi és Wollák Rezső ügyvéd. Igen szép beszédet mondott a vendégként megjelent varasdi rabbi dr. Ernst Ignác, a ki a zsidó hit-reformokra való jogát azon csepp tintára vitte vissza, mely a hitrege szerint Mózes tollában kiiratlanul maradt vissza. És az egylet tagjai, mint a hagada bölcsei reggelig maradtak együtt, hogy az egylet multjáról meséljenek és jövőjéről álmodozzanak. Nem utolsó dolog, bár utoljára említem, hogy egy Zadik Hadin-báz céljaira az ünnepély alatt vagy másfélezer forint gyűlt össze.

Igaz hive
Sz. M.

Hazai hírek.

— **Ő felsége adománya.** A király a pesti izr. nőegyletnek magánpénztárából 100 frtot utalványoztatott.

— **A bizalommal való visszaélésnek** egészen új nemével találkoztunk f. hó 20-án a pesti izr. hitközség új tanácsépületének dísztermében tartott évi közgyűlésen. Az az eset, hogy a kiből bizalmunkat helyezzük, azzal rúdul visszaél, — fájdalom! — éppenséggel nem új dolog, de új, hogy visszaél a bizalommal az, aki azt másokba helyezi. Már pedig a hitközség közgyűlése azzal a bizalommal, melyet a vezetésbe helyez, igazán visszaélt. Örvendetes és szép ott, hol erre annyira rá is szolgálnak, mint pl. a pesti izr. hitközség elnöke, előljárói és választmányi tagjai, de mikor ez a bizalom takarójává válik a közönyösségnek, a község legfontosabb ügyei itánt való nem érdeklődésnek, akkor az nem más, mint a bizalommal való visszaélésnek fennjelzett egészen új neme, melyben bizony-bizony elmarasztalnók az igen tisztelt közgyűlést. Új templomról, új iskoláról, új tantervről, számos új intézkedésről, már behozottakról és még behozandókról, közel 600,000 frtnyi pénzforgalomról szól az évi jelentés; és a

tisztelt közgyűlés mindezt nyolc percz alatt (mert a 20 perczig tartó közgyűlés többi 12 perczét választásokkal, kisorsolásokkal töltötték ki) elintézi! Az előjáróság ennek nemcsak, hogy nem örvend, de mélyen fájjalja. Mert ő nemcsak a bizalmat érdemli, de megérdemli azt is, hogy a mit tett, amit tervez, azzal meg is ismerkedjenek, az iránt kis érdeklődést is mutassanak, azzal foglalkozzanak. Az a szép mondás: »feltétlenül megbizunk a mi páratlan vezetésünkben« nem egyéb kifogásnál az érdeklődés hiányának takarítására. E közöny, meg vagyunk győződve, nem vert még annyira gyökeret, hogy egy gyengéd figyelmeztetés nem volna elég arra, hogy ez a jövőben másképp történjék.

— **A pesti izr. hitközség évi közgyűléséről** fenti megjegyzésünk után és miután az évi jelentést lapunk mult heti számában kimerítően ismertettük, csak kevés mondani valónk van. Elnök W a h r m a n n Mór pár igen szép és nreleg szavakban üdvözölte a (gyéren látogatott) közgyűlést az új díszteremben. Az új házban — ugymond — az áldozatkészség, az odaadó munka, a szeretet, a testvériség és összetartásnak még nagyobb mérveire van szükség, mint eddig, hogy a nagy hitközség a nemes vallásos érzést folyton éleszhesse, a mindinkább növekedő igényeknek humanitárius, hazafias, kulturális irányban eleget tehessen. Az előterjesztett jelentést összes intézkedéseivel a multa és jövőre nézve a közgyűlés szó nélkül, de egyhangulag elfogadja és az előjáróságnak és hivatalnoki karnak köszönetet szavaz. Dr. Bóke tanár, volt választmányi tag helyére a közgyűlés dr. Sch e e r m a n n Adolf, Budapesti fővárosi főorvoshelyettes választja meg egyhangulag, a VI. izr. községkerületi képviselőbe pedig a következő tagokat: Adler Lajos, Bacher Vilmos dr., Baron Jónás dr., Chorin Perencz dr., Décsey Zsigmond dr., hatvani Deutsch Bernát, Deutsch Jakab, Deutsch Sámuel, Ehrlich Mózes, Fenyvessy Adolf, Fleischmann Ede, Goldzieher Ignác dr., Grünbaum Miksa, Jellinek Arthur dr., Kármán Mór dr., Kaufmann Dávid dr., Kayserling M. dr., Keppich Lipót, Kohn Sámuel dr., Kohnér Zsigmond, Kornfeld Zsigmond, megyeri Krausz Lajos, kisteleki Lévy Henrik, Löw Tivadar dr., Mandel Pál dr., Mezei Ferencz dr., Mezey Mór dr., Munkácsi Bernát dr., Neumann Antal dr., Neumann Ármán dr., Pfeifer Ignác, Reusz Károly, Schosberger Zsigmond báró, Schreyer Jakab dr., Schweiger Márton, Schwarz Ármán, Simon József dr., Sterntal Adolf, Stiller Bertalan dr., Stiller Mór dr., Szili Adolf dr., Sváb Károly, Tencer Pál, Ullmann Sándor dr., Wahrmann Mór, Wahrmann Sándor, Weiss Berthold. A névsor felolvasása és egyhangu elfogadása után Lö w Tivadar rövid, de mesteri beszédben, mely a halgtóságot mondhatni fellvillanyozta, utal a magyar zsidóságot magával ragadt receptionális mozgalomra, melynek megindítói közt ott találjuk a pesti hitközség vezérférfait is, minélfogva nincs ugyan kétség a hitközség állás-

pontja iránt, de mégis szükségesnek tartja, hogy ezt ki is nyilatkoztassa és hogy a jelen közgyűlés mondja ki, hogy a mozgalmat helyesli, törekvéseit magáévá teszi, hozzá egész szívvel csatlakozik (lelkes felkiáltások: csatlakozunk, elfogadjuk) *Wahrmann Mór*: Mint látni méltóztatik, az igen tiszteit közgyűlés e y h a n g u l a g fogadta el az indítványt, ha én azt mindjárt feleslegesnek tartom. Oly természetes és magától értetődő, hogy e hitközség szívvel-lélekkel magáévá tesz egy mozgalmat, mely megszüntetni van hivatva egy méltatlan állapotot, emelni a felekezetünk becsülését, tekintélyét, hogy mást mint teljes hozzájárulást (hisz a bizottság a hitközség terneiben tartja gyűléseit) még feltételezni sem lehet. Magának a közgyűlésnek tárgyát azonban, minthogy a jelenés nem emlékszik meg róla, (bátorkodunk kérdezni, miért nem? — Szerk.) nem képezi; — minthogy, azonban elfogadta a közgyűlés, az előjáróság ebben az értelemben fog eljárni. A közgyűlés ezzel az elnök és az előjáróság életével véget ért.

— **A receptió.** A kérvénykészítő bizottság f. hó 19-én tartott gyűlése beható eszmecsere után dr. *Marziali Henriket*, a híres historikust bizta meg a kérvény elkészítésével. A kitűnő tudós örömmel fogadta el a megbízást.

— *Wahrmann Mór a receptióért.* *A Lipótváros nagyvezü képviselője a felirati bizottságban, melynek tudvalevőleg tagja, — mint jó forrásból értesülünk — sajnálatát fejezte ki az iránt, hogy a feliratában kerítve van minden, miből azt lehetne kimagyarázni, hogy a liberális párt a zsidó vallás receptióját akarja. Fentartotta magának, hogy a házbán a receptió érdekében felszólaljon.*

— **Hogy miért veszedelmes a receptió,** azt alaposan megmagyarázta szombati szónoklatában a tabi orth. hitközség érdemes rabbija. Ha a receptiót behozzák, szólt nagy bölcsen, akkor más hitűek is lehetnek zsidókká. Mint zsidók pedig kötelesek 613 parancsolatot megtartani, holott előbb csak 7-nek megtartására voltak kötelezve, (lám, milyen jól ismeri a rabbi a keresztény vallás parancsolatait). A rabbi azután felteszi, hogy a 7 parancsolathoz szokott ember alig győzi majd a 613-at. Ha pedig nem győzi, akkor a pokolba kerül, ergo, jobb ha tilos a zsidóhitre lépni és a 7 parancsolat mellet üdvözülni 613 helyett. Most már tudjuk.

— **A »Theologiai egyesület« ezidei felolvasási cyklusa** a folyó hó 23-ikán tartott felolvasásokkal befejeződött. A sorozat épp oly érdekes, mint tanulmányos és változatos, a közönség érdeklődése pedig felolvasásról felolvasásra fokozódó volt. A derék egyesület mindenestre jól tenné, ha a jövőben hosszabb cyclust (pl. 10 felolvasási estét) tűzne ki, és nem

márcziusban, hanem decemberben. Tanácsos volna ezenfelül, hogy időről időre egyes neves férfiakat kérne fel felolvasások tartására. Neves rabbik, a szemináriumi tanárok, és más tudós férfiak bizonyára szívesen tartanának felolvasásokat az egyesület javára, a zsidó ismeretek népszerűsítése érdekében. Rá kell a közönséget szoktatni, vele e felolvasásokat megszeretelni, később aztán szükségé fognak válni. Az említett felolvasási estét *Rubinstein Mátyás* nyitotta meg. **Tárgya:** A talmud hygieniája volt. A roppant anyagot felolvasó ugyyszólva dióhéjban mutatta be ügyesen csoportosítva, fejtegetve; nem egy citátumával a közönséget bámulatra ragadva. Különösen az étkezési, ruházkodási, fürdőzési szabályokat, mintha nem 2000 év előtt, hanem modern nagy orvosok írják volna — *Ulána Kiss Arnold* néhány vallásos versét mutatta be. Örömmel tapasztaltuk a fiatal poeta folytonos emelkedését. A közönség minden versét tapsviharral jutalmazta, (a felolvasott költemények egyikét lapunk mai számában közöljük.) a mi a pompás előadásnak is szólt, mert *Kiss Arnold* nemcsak szép verseket ír, de azokat szépen fel is tudja olvasni. Olvasóink előtt különben *Kiss Arnold* nem ismeretlen. Itt még azt említjük róla, hogy a rabbiképző intézet felő tanfolyamának 3-ik évét végzi, 22 éves, dr. *Klein Mór*, nagybecskereki főrabbi fia és 2 év múlva maga is rabbi lesz.

— **A 20000 frtot**, melyet orthodox testvéreink, különválva a gyűjtésben is, az orosz zsidók javára összehoztak, még mindig nem juttatták el rendeltési helyére. A pénz már háromnegyed éve fekszik Pozsonyban és a fama tudni akarja, mint ezt már egyszer regisztráltuk, hogy az istenes vezérek elhatározták, hogy itt tartják a »receptió veszedelmének« elhárítására. Ismételve tisztelettel figyelmeztettük a pozsonyi főrabbit, hogy különösen a Palesztinába menekült orosz zsidók közt a nyomor leírhatatlan. A sok menekült a zsidó koloniák állandó veszedelmét képezi, mert munkát nem kaphatnak. A menekültek közt valóságos éhínség uralkodik és Pozsonyban 20,000 frt hever, melyet számukra gyűjtöttek, de a melyet el nem küldöttek. Lám a »neologok« által gyűjtött 150,000 frtot rég eljuttatták oda, hol oly nagy rá a szükség. Főrabbi ur, mi történik a 20,000 frttal?

— **Dr. Kaufmann Dávid**, az orsz. rabbiképzőintézet nagyhirű, tudós tanára, mint igaz sajnálattal értesülünk, már egy hónap óta betegen fekszik. Adja Isten, hogy a kiváló férfiú, kit mi magyarok még nem értünk rá megismerni, (hisz nálunk működik,) de akit annál jobban ismer és becsül a tudományos külföld, mihamarabb vissza legyen adva az őt bálványozó tanítványainak a zsidó tudományuk.

— **Milyenek azok a sikerek** Az orth. közvetítő-bizottság az ő vívmányaként kürtöli országga a

kereskedelmi miniszternek azt az intézkedését, hogy a maczoszsütést egész vasárnapon végezhetik. Érdekes ennek a sikernek a története. A miniszter elnöklése alatt tartott vasárnapi munkaszüneti enquetten tudvalevőleg képviselve volt az orsz. izr. iroda (Reich és emberei ott nem jártak); ennek a képviselője hozta ajánlatba az említett intézkedést, mit a miniszter el is fogadott és az anquette magáévá tett. Az orth. bizottság, mely annak idején felzaklatta az orth. zsidóságot, hogy — a mi ellen óva intettünk — a saját javára a vasárnapi munkaszünet ügyében privilegiumot kérjen, a mivel azonban a ministeriumban még nem is foglalkoztak, msgánkivül volt, midőn tudomására jutott, hogy ime a zsidók a maczosz-készítés dolgában mégis kapnak privilegiumot és ezt nem ő, ki a »vallást már annyiszor megmentette,« hanem a »zsidóságtól elszakadt idegen hilfelekezet« képviselője vitte ki. Kapta hát magát és alázatos kérvényben kérelmezte a már *betek előtt engedett* és a rendeletben felvett intézkedést, és mikor a rendelet megjelent, sófarral hirdették a nagy diadalt. A dícső Rabiczik vitte ki a nagy dolgot, mert hisz ő kérelmezte. — Szegény magyar orthodoxia.

— **Kossuth volt titkára** Diósy Márton, mint Londonból jelentik, f. hó 23-án elköltözött az élők sorából, — A szabadságharc vége után, mint a hazának annyi fia ő is Angolországba menekült. Ott megtelepedett s mint üzletember élte át hátralevő napjait. Diósy Márton, kit azelőtt Nusbaumnak hívtak, Szilágy-Nagy-Falun született, hol szülői házában igazi zsidó szellemű nevelésben részesült. Nagyváradon talmudtanuló volt, s ugyancsak ott szerezte bő világi ismeretét is, melyek őt arra képesítették, hogy 1848-49-ben kimagasló szerepet játszon. Mikor a szabadságharc leveretése után ő is menekülni volt kénytelen Londonban megházasodott és üzletet alapított, melynek jövedelmeiből mindig juttatott hozzátartozóinak. Mindkét anyai részről való testvére orthodox rabbi. Az egyik Wezel Diósy Sámuel Déván, a másik Brassóban. Diósy Márton nevét mindvégig tisztelet környékezte idehaza s oda künn is becsületére vált ugy magyar származásának, mint zsidó voltának. Csak olyankor, mikor legjobbaink közül elvesztünk egyet-egyet, tudjuk meg igazán, hogy a magyar zsidóság milyen benső részese volt a magyar szabadságharcnak.

— **A király vendége.** A f. hó 22-iki 29 székelyre szóló udvari ebédhez Neményi Ambrus dr. orsz. képviselő szintén hivatalos volt.

— **A parlamenti ebéden,** melyet Csávossy Béla, a ház-új quaestora f. hó 22-ikén rendezett, az ifjabb képviselők nevében, akiket Szapáry miniszterelnök felkösztött, Rosenberg Gyula dr. orsz. képviselő válaszolt.

— **Uj leányiskola Gyulafehérvártt.** Lapunk előző számában már megírtuk, hogy Gyulafehérvártt

egy izr. leányiskolára történt nagyobb adományozásokkal tették emlékezetessé az idei chevra-ünnepet. E hír kiegészítéséül tudósítónk még a következőket közli: A gyulafehérvári hitközség eddig csak izr. fiúiskolát tartott fenn, de régóta szükségét érzi a leányiskola alapításának is; mert az izr. leányok eddig a püspöki zárdába jártak, hol semminemű vallásoktatásban nem részesültek. A leányok vallásoktatását a hitközség a fiúiskolában igyekezett ugyan végeztetni mindég, de azt eléggé ellenőriznie lehetetlenség volt. Jónás Adolf, a hitközség minden jóért buzgó elnöke, már a januári közgyűlésen utalt erre a vizzásságra és hatásos beszéddel buzdított a leányiskola alapítására. Szavainak annyiban volt foganatja, hogy a megjelölt célra ott nyomban 1500 frtot jegyezték; mely összeghez ő maga 500 frttal, Meyer Ödön dr., Mendel Manó, Náthán Bernát dr., Mendel József 100—100 frttal és többen kisebb-nagyobb summával járultak. A chevra-ünnepen Fischer Sándor főrabbi, ki a vallásos érzés ápolására minden alkalmat megragad, és a leányiskola ügyében már az istenházában is többször buzdított, megkapó szavakban lelkére kötötte hiveinek, hogy ne hagyják a szép eszmét elszunyadni. Beszédének hatása alatt számosan felemelték eddigi adományait. Így Jónás Mihály 100 frtját 1000 frtra; Meyer Ödön dr. 150 frtra, Deutsch Mór dr. 70 frtra stb. egészítették ki, úgy hogy a hitközségi tagok által az iskola rendelkezésére bocsájtott összeg 4000 frtra rug. Ezen kívül van a hitközségnek 3000 frtja, melyet egy gyulafehérvári jótékony egylettől veszen át, egy magát meg nem nevezni akaró hölgy pedig 6000 frttal járul az iskola céljaihoz. Ilyen aldozatkészség mellett az új leányiskola minél hamarabb testet fog ölteni.

— **Iskolaavatás.** Kisujszálláson az izr. nőgyelet iskolát építtetett, melyet f. hó 20-ikán ünnepélyesen adtak át hivatásának. Mint tudósítónk írja, az ünnepély d. u. 2 órakor vette kezdetét Weisz Izsó alkalmi versével, melyet az iskola növendékei énekelték. Utána Weisz József h. rabbi lendületes beszédben köszönetet mondott az aldozatkész nőgyeletnek és hiveit vallásos és bazilias érzelmek ápolására buzdította. Este 7 órakor társasvacsera volt, melyet táncz követett. Az ünnepen az egész társadalom színe-java képviselve volt.

— **Uj zsinagóga.** A bihar-diószegi izr. hitközség f. hó 20-án tartott évi gyűlésén új templom építését határozta el. — Az új templomhoz, melynek Weisz Dávid h. elnök legbuzgóbb szószólója volt, még ez évben hozzáfognak.

— **A IX. községkerület,** mely Somogy és Zala vármegyék hitközségeit foglalja magában, folyó évi április hó 3-ikán Nagy-Kanizsán alakuló gyűlést tart. A községkerületi képviselők ez alkalommal fogják betölteni a néh gelsei Guttmann Henrik elhalá-

lozása folytán megürült elnöki tisztelet, s ugyanekkor választják meg az alelnököt, előljárósági tagokat és a bírósági elnököket.

— **A mohácsi chevra-kadisa.** Mózes halálának évfordulóján évi közgyűlést tartott, mely után dr. Flesch Ármin főrabbi nagyobb szabású alkalmi beszédet intézett hallgatóihoz, kiknek soraiban számos keresztény is érdeklődéssel kísérte a zsidó szellemet szolgáló szép fejtegetéseket. A chevra tagjai este a Schwarz-féle vendéglőben egyleti lakomára gyűltek össze, melyen a szép toasztokkal versenyt csengtek a jótékony adományok. A tudósító a felköszöntők sorából Roth Áron siklósi rabbiét emeli ki; mely sok jó ötlet után néhai Grünwald Jakab volt mohácsi rabbi emlékének szentelt szavaival mély megindulást keltett, továbbá Flesch Ármin dr. főrabbiét, aki a királyra mondott sikerült felköszöntő után gyújtó szavakkal tüzelte híveit — a jótékonyagra. És szavaiban volt is foganarja nyomban, amennyiben két óra lefolyása alatt 1892 frra rugó tekintélyes összeg gyűlt össze a Chevra céljaira. Ezenfelül a zsidó temető körülkerítésének céljaira gyűjtés útján még körülbelül 500 frrt folyt be a chevra pénztárába, mely összeget a városi képviselőtestület az azóta megszavazott 500 frral szaporítja.

— **Az egyesült győri és győrszigeti izr. hitközségek küldöttsége a fiumei kormányzó előtt.** A győri izr. hitközség deputációjára, — mint lapunk egy barátja írja — hétfőn délelőtt tisztelt Batthyányi Lajos gróf, a távozó győri főispán előtt. A küldöttségnek tagjai voltak Fischer Gyula dr. főrabbi Pfeiffer Fülöp dr. h. elnök, Auspitz Pál, Stadler Ignác, Fürst Dávid előljárósági tagok és Boskovitz titkár. Fischer Gyula dr. főrabbi a következő beszédet intézte Batthyányi grófhhoz:

Méltóságos Gróf, kormányzó Ur! Az igaz tisztelet és hála érzelmei, melyek Méltóságod iránt eltöltenek, külön is megjelenni készítenek a zsidó hitközség képviselőiben. Főispánságának áldásos működése alatt annyi jelet kegyeskedett adni a részlehajlatlanságnak és az igazságszeretethez, hogy jelen tisztelgésünk csakis természetes.

Amaz diszes állásnak elnyerésében, melyre szerett felséges Urunk bizalma Méltóságodat elhívta, ügybuzgóságának, munkakedvének, tetterejének, államférfiúi bölcsességének, nemes, tiszta jellemének, valamint gazdag hazalias érdemeinek jutalmazását ismerjük föl. Ugy vagyunk meggyőződve, hogy Méltóságod utja ezentúl is mindinkább csak emelkedőben leszen imádott hazánk üdvére, és a nemzeti eszmének megszilárdítására. E meggyőződésben kívánjuk, hogy a Mindenható áldja meg méltóságodat mindkét kezével, koszorúzva dolgozhatassék és hogy nemes családjának és nemzetünknek dicsőre még nagyon, nagyon soká éljen.

A kormányzó mélyen megindultan köszönte meg az üdvözlő szavakat; köszönetet és hálát mondott, mert ugymond — »Önök uraim mindig a leglelkesebben támogatattak engem működéseimben, melyben — mint igen helyesen kiemelte az igen tisztelt szónok ur, mindig csakis az ügyre, soha sem személyekre való tekintettel jártam el. Fogadják még egyszer tiszteletem és köszönetem igaz kifejezését, és kérem, tartsanak meg ezentúl is

jóindulatu emlékezetükben.« A szép szavakra felbangzó éljenzés után a kormányzó kedélyesen elbeszélgetett a társaság minden egyes tagjával és a legszívélyesebb kézzsoritással bucsuzott.

— **Jótékonycélú purim-estély.** Székesfehérvárról tudatják velünk, hogy ott Hahn Jakabné kezdeményezésére a múlt purimnapján jőert buzó asszonyok és lányok igen sikerült tánczelel egybekötött pikniket rendeztek, melynek mintegy 1000 forintnyi tiszta jövedelme az izr. betegsegélyző egyletnek jutott. A felülfizetők között szép számmal voltak keresztények is, kik közül a tudósítás beküldője különösen a Fellmayer család bőkezűségét emeli ki.

— **Az országos iparegylet nemzetgazdasági szakosztálya,** mely február 22-én alakult meg, Ballai Lajos drt, Mende Bódogot, Gelléri Mórt jegyzőkké, Gerő Lajos drt, Lederer Sándor lovagot, Ungár Ignácot és Weisz Bertoldot pedig választmányi tagjaivá választotta meg. A szabadalmi ügy reform-munkálatait végző vegyes bizottságba e szakosztály egyik képviselőjéül Dentsch Izidor drt küldte ki.

— **Comenius ünnep.** Az orsz. izr. tanítóképző folyó hó 27-ikén délelőtt 9 órakor Comenius ünnepet rendez. Az intézet igazgatósága által kibocsájtott meghívó a következő programban közli az ünnep sorrendjét: 1) Az intézet ifjúságának karéneke. 2) Megnyitó beszéd Balog Ármintól. 3) Comenius emlékezete, felolvassa Málnai Mihály. 4) Alkalmi költemény, szavalja Stein Simon int. növendék. 5) Karéneke.

— **Halalozás.** Két oldalról is jelentik lapunknak, hogy a somogy megyei Látványban a helység és környékének egyik legbecsültebb zsidó alakja Löwensohn Henrik 1. hó 17-ikén elhunyt 58 éves korában. A folyó hó 19-én délelőtt tartott temetéshez Látvány és vidékének színe-java felekezeti különbség nélkül összesereglett. Ravatalánál Steinhertz Jakab dr. az ékesszólású székesfehérvári főrabbi mondott gyászbeszédet, melyben méltatta az elköltözött jótékonyágát és vallásos érzelmeit, melyek a látványi templom létesítésében nyertek legmaradandóbb kifejezést.

— **A facseti izr. hitközség** minap tartotta meg tisztújítását, melynek eredménye a következő: elnök: Hirschl Mór, alelnök pénzt. és templomelőjáró Mailänder Károly, templomelőjáró Hirsch Hugó; az előljáróság tagjai: Hirsch Dávid, Wiener Adolf, Deutsch Jakab, Türkl Lipót dr. és Rosenberg Armin; számvizsgálók: Mailänder Rafael, Hirsch Mark és Tauszig Sándor. A gyűlést megelőzőleg chevra-ünnepély volt, melyen Steiner Ignác L. rabbi helyettes szép alkalmi beszédet tartott, a választást pedig a helyséssel tudomásul vett évi beszámoló felolvasása és az elnökségnek szavazott jegyzőkönyvi köszönet előzte meg.

— **Arczképleleplezés.** A Hirsch báró jótékonyági egylet a héten leleplezte első elnöke s je

lenlegi díszelnöke, Bettelheim Miksa arczképét. Az ünnepelt tiszteletére este a redoutban bankettet is rendeztek, melyen Faludi elnök az egyület védnökére, Hirsch báróra üritette poharát. Eckstein al-elnök pedig Bettelheimot köszöntötte fel, aki az egyület céljaira legutóbb ismét 500 frtot adományozott.

— **A pesti új zsidó temető.** A hitközség képviselőletében Schweiger Márton és Mezei Mór dr folyó hó 10-ikén vették át a fővárostól azt a 618 □ ölnyi területet, mely jövőben zsidó temetőül fog szolgálni.

— **Haláleset.** Foktón e hó első felében — mint velünk közlik — elhunyt az ottani zsidó lakosság legidősebb embere, Herman Dávid. A megboldogult — bár maga is szerény viszonyok között élt, egész életét a jótékonyágnak szentelte. Keresményét megosztotta a szegényebb hitközségi tagokkal. 25 éven át teljesen ingyen szolgálta a hitközséget és a zsidó iskolának 1885-ben történt megalapításában is tevékeny részt vett, noha iskolaköteles gyermeke már nem volt. Utolsó útjára öt felnőtt gyermekén kívül számos rokona és az egész hitközség méltó gyásza kísérte.

Külföldi hírek.

— **Egy újabb kísérlet.** Hirsch báró ismert követe, White Arnold ismét Oroszországba utazott, hogy a világhírű emberbarát védencei számára a czártól engedményeket szerezzen s a kiutasítási rendeletek szigorán enyhítsen.

— **Hóvá? merre?** A porosz kormány a napokban úgy intézkedett, hogy az orosz menekülők, legyenek bár keresztények avagy zsidók, az ország határán át nem léphetnek. A menekülők túlnyomó része zsidó lévén, a rendelkezés első sorban őket sújtja. Az orosz menekülő zsidók azon részének, mely Poroszországon át remélt új otthonába, Amerikába vitorlázni, már most nem marad egyéb hátra, mint vagy költséges nagy kerülő utat tenni, vagy pedig elpusztulni mostoha hazájában. Egyúttal azt is olvassuk, hogy e rendelet folytán egy nagyobb csoport orosz zsidót Thornból visszaküldöttek Varsóba.

— **Az orosz üldözések hatása.** Már hetekkel ezelőtt megírtuk, hogy egyes oroszországi nagyobb városok jövedelmi forrásai az üldözések folytán rendkívül megesappantak, s ezt számadatokkal is bizonyítottuk. Újabbán meg azt jelentik Pétervárról, hogy a lefolyt évben egyenes adókban csak 104,270,274 rubel folyt be, holott 133,789,482 rubel volt előirányozva. Az előző években a tényleges bevétel rendszerint meg szokta haladni az előirányzatot. Erre az óriási deficitre kétségtelenül befolyással volt az Oroszországban dúló éhínség is, de annyi bizonyos, hogy igen jelentékeny, sőt túlnyomó részben azon szaka-

datlan zsidó üldözéseknek tudható be, melyek lehetlenné tették az orosz kereskedelmet és ipart.

— **A londoni »jevish board of guardians»** ez a nagyszerű jótékonyági egyület a múlt hóban tartotta meg évi közgyűlését. Az ez alkalommal felolvasásra került beszámolóból közöljük a következőket: Nem áll az, hogy az orosz zsidók tömeges bevándorlása okozta a londoni munkabérek megcsappanását, mert míg 1891-ben azon kivándorlók száma, kik tengeren túli kikötőkbe utáztak, több mint 18,000 fővel multa felül az 1890-ben kivándoroltakét, addig ugyan ezen időközökben a benszülött angolok kivándorlási statisztikája csak 150 főnyi különbséget tüntet fel. Az egyület céljai értelmében iparosoknak kölcsönöket nyújtott, orosz menekülőket támogatott s ezenfelül a 3,800 hozzá intézett-kérvény közül, melyekben 16,300 lélek sorsának javításáról volt szó, — a kérelmezőkre nézve kedvezően 95 %-ot intézett el. Öregeket rokkantakat és gyógyíthatatlan betegeket 30.000 forintra rugó időszaki segélyben részesített, 369 tanonc elhelyezéséről gondoskodott. Fiatal lányok számára műhelyeiben munkát szerzett és saját munkatermeiben kézimunkára taníttatta a felnőtteket. Pillanatnyi pénzzavarban levő kisiparosoknak 40,000 frtnyi kamat nélküli kölcsönt adott. De mindezzel még nincs kimerítve az egyület működési tere. Ügyel a zsidó tanulókra, kik más felekezeti kézművesiskolákba járnak. Zsidó lányokat betegápolónőkké képezet ki. Gondoskodik a szegényebb nép lakásának egészségügyi szükségleteiről stb. stb. A lefolyt év kiadásai 18700 font sterlingre, tehát 225,000 frtra rúgtak. Hogy ily summát igénylő művet lehessen végezni, ahhoz bizony nagy áldozatkészség és bizonyára még több jótékonyági hajlam szükséges.

— **Egy népboldogító** Mórés marquis, a hirhedt antisemita, ki jelen számunk egy más hírében is szerepel, tavaly májusban tudvalevőleg néhány száz vasbottal akarta megoldani a szocialis kérdést, melyeket lakásán találtak. Eme kitünő gondolat apjának Belmontrosa herezegnek annyira megtetszett, hogy lát gondnokság alá helyeztette, ami a marquisnak természetesen nem volt inyére, s a határozatot meg is föllebezte. A párisi tribunalis a minap tárgyalta a föllebezést — s úgy döntött, hogy Mórés marquisnak szüksége van a gondnokságra.

— **Három párbaj.** Isaak, volt avernesi alprefekt f. hó 15 én párbajt vívott Mórés marquissal, a hirhedt anarchista antisemitával, kiről fölebb is van szó. E párbajban megsebesült, de a megelőzőleg vívott kettőben sebet ejtett a hirhedt Drumonton, a la Frances Juives szerzőjén és Duborson az Intransigeant szerkesztőjén. Minde párbajok okát a zsidóság megsérése képezte.

— **Kinevezés** Lyon Camillet Párisban az új igazságügyi és közoktatásügyi minister kabine-tigazgatójává nevezték ki.

— **Jubileumi adomány.** Lazarus Mór, a galicziai jelzalog bank részvénytársaság igazgatója Lembergben, hivataloskodásának a minap ünnepelt negyedszázados jubileuma alkalmából támogatásra méltó hivatalnok-családok számára 8000 forintot adományozott.

— **Jótevény hagyományok.** Was müller báró, ki Párisban elhunyt, mint onnan jelentik, zsidó jótevény czélokra 20,000 frankot hagyományozott.

— **Purim a népkonyhában.** A berlini zsidó népkonyhában a lefolyt purim ünnep alkalmából kedves meglepetésben részesítették azon zsidó vendégeket, akiket sorsuk odavezetett. A felszolgáló uri nők likörökkel s a szokásos különféle süteményekkel megvendégelték a szegény látogatókat, s maga az ebéd is, melyben több száz férfi, nő, gyermek vett részt, a népkonyhában ritka ételekből állt. Az étkezés végzetével közös asztali áldást mondtak, sőt még felköszöntő is került az intézet alapítójára Abraham Hermannra és nejére, ki a népkonyhát vezeti.

— **Betiltott antiszemita darab.** Az oppelni rendőrfőnök egy »lengyel« társulatnak megtiltotta, hogy »A zsidó a hordóban« cz. bohózat-lákolmányt színre hozza. A rendőrfőnök a darabban antiszemita tendenciát fedezett fel.

— **Antiszemita izgatás miatt** az ulmi »Schnellpost« ellen az igazságügyminiszter utasítása folytán az államügyész vádat emelt s a vizsgálat folyamatba tétetett.

— **Canada kolonizációjáról,** amely a számtalan gyarmatosítási terv között újabban szintén fölmerült, a »Jewish Chronicle«-ben Sarupel Mark a lap szerkesztőjéhez intézett levélben a következőket írja: Minapi lapjában arról adott hírt, hogy az orosz zsidó bizottság előtt egy küldöttség járt oly czélből, hogy rávegye, miszerint ez a Winnipeg és Hudson-bay közt épüfélben levő vasutnál 500 zsidó családot alkalmaztasson, s azokat az építkezés befejezése után gyarmatosítsa. Azon javaslat a legjobb akarat szüleménye, kötelességemnek tartom azonban, hogy hitsorsosaimmal közöljem azon értesüléseket, melyeket canadai időzésem alkalmával egy intelligens éjszakamerikai indianustól szereztem. Ez pedig azt mondta nekem, hogy a vasútmenti vidék olyan hideg, hogy a megfagyott föld egyik-másik részében az egész év folyamán sem enged föl. A térkép szerint a Hudson öböl Winnipegtől 500 angol mérföldnyire esik. Ennélfogva azt a jó tanácsot adhatom, hogy tessék pontos, megbízható és p á r t a l i a n információkat beszerezni, mielőtt a dologban elhatározó lépés történne. Miller Heimann, winniepegi vaskereskedő, akit én megbízható és a viszonyokkal ösmerős embernek tudok, kétségtelenül szívesen fog a bizottság számára helyi tanulmányokat tenni; erre különben a winnie-

pegi zsidó hitközség is meg volna nyerhető. — A kérdéses vasutvonal czélja az, hogy a canadai terményeknek éjszaknyugati Canada és Anglia között való közvetítéséhez az utat vagy 1500 angol mérfölddel megrövidítse, ami meg is történhetik, ha a Hudson uton a jég nem akadályozná a hajóközlekedést. E sorok czélja az, hogy óvjanak azon végzetes hibáktól, melyekkel néhány elébb alapított koloniánál már találkoztunk s a melyeknek az alapvető munkálatok végzésénél nagyobb körültekintéssel elejét lehetett volna venni. Mert tudok én egy olyan nyugot-canadai dologról, hogy a koloaisták, az éhhalál elől menekülendő, kénytelenek voltak kenyeret koldulni. Ha az alapvető munkálatoknál a körültekintés meglett volna, valószínűleg nem jutott volna a dolog ennyire.

— »Hogy ünneplik a zsidók a purimot?«

A londoni »Quiver« márcziusi számában Burnel A. Vilham tollából a fenti czimen érdekes közlemény jelent meg. A cikk során az író csodálatát fejezi ki a zsidó alamizsnaadás gyöngédsége fölött és utal azon szigorú erkölcsi tartalomra és erkölcsi szellemre, melyek Eszter könyvét jellemzik, annak dacára, hogy az Isten neve benne egyetlen egyszer sem fordul elő.

LÖFLER fogorvos Budapest Váci-utca 25
Rendel 9—5.

Figyelmeztetés.

Tekintettel arra, hogy a hitközségünk tagjai részére való **husvétli kenyér (maczoth)** szolgáltatásnak joga a fennálló magas ministeri rendeletek értelmében **kizárólag az alulírt hitközségnek van fenntartva**, indítatva éreztük magunkat arra figyelmeztetni a t. hitközségi tagokat, hogy maczoth-szükségletüket **csakis hitközségünk maczoth-sütőitől** szerezzék be, minthogy a husvétli kenyérnek **ugy a vidékről leendő behozatalát, mint a budai részekről, Kőbányáról és az elővárosokból való beszállítását, valamint a netalán megkisérelt csempészetet avagy ügynökök általi illetéktelen elárusítást szigoruan és hatósági elkobozás által megakadályozni fogjuk.**

Budapest, 1892. márczius havában

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázat.

A Csongrádvármegyébe k belezett mindszenti izraelita hitközségnél Dr. Wiener Márk rabbi urnak Kőszegre történt megválasztatása folytán megürült rabbi-, illetve hitoktatói állás azonnal betöltendő.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar nyelvet tökéletesen bírja, szeminariumot végzett legyen.

Fizetése 500 frt, szabad lakás s a szokásos mellékjövedelmek, egyéb feltételek alulírott elnöknel megtudhatók.

A pályázati határidő f évi április hó 30-án jár le, — utiköltségek csak az alkalmazandó pályázónak térítetnek meg.

Mindszenten, 1892. márczius 17-én.

Engel Ignácz,
hitk. jegyző.

Szobotka Gusztáv
hitk. elnök.

Pályázat

A bajai izr. hitközség nép- és polgári iskolájában — nyugdíjazás folytán — egy 600 frt évi fizetéssel, mely korpótlék által 700 frtig emelkedik, — egybekötött népiskolai tanítói állásra pályázat nyitlik.

Pályázók, okl. népiskolai tanítók, szíveskedjenek sajátkezüleg irt, tanítói képzettséget, kort, családi viszonyokat, eddigi működést és egészségi állapotot kitüntető, eredeti vagy hiteles másolatú bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket alólirt iskolaszéki elnökhöz folyó évi április hó 30-ikáig bérmentve beküldeni.

Kivántatik, hogy a pályázó a magyar és német nyelvet tökélyvel, a héber szakmában pedig — amire nagy súly fektettetik — oly kiváló képességgel bírjon, hogy a nép- és polg. iskolában a héber tantárgyakat előadhassa.

Próbaelőadás tartására — meghívás folytán való személyes megjelenés köttetik ki; az utiköltségek a megválasztottnak térítetnek meg.

A választás 1892—93-ik tanév kezdetétől számított két próbaévre, a véglegesítés a két év lefolyta és a közmegelegedés kivívása után lörténik.

Baja, 1892. márczius hó 11-én.

A bajai izr. hitk. iskolaszék elnöke
Dr. Bruck Samu sk.

Pályázat.

A dunapataji izraelita hitközségnek kántori állására ezennel pályázat hirdettetik.

Kivántatik, hogy az illető schochet, ubodek vekoreh, jó előimádkozó és paszkener legyen. Évi fizetés 400 frt; lakás és egész schechita. Pályázók folyamodványaikat, feltüntetve eddigi működésüket, életkorukat, családi állapotukat és magyar honpolgárságukat igazoló okmányait, valamint a hattarákat is f. évi április hó 20-áig alólírotthoz beküldeni szíveskedjenek.

Próbaelőadásra csak a meghívottak jelenhetnek meg. Utiköltségek csak a megválasztottnak és csak bizonyos összegig térítetnek meg מרהל és מנהל előnyben részesül. Az állás július 1-én betöltendő.

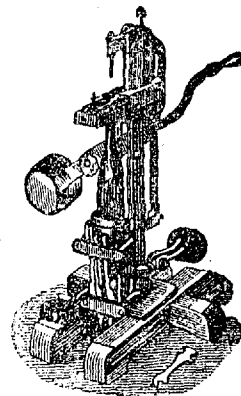
Dunapataj, 1892. márczius 23-án.

Rosenteld sk.
hitk. jegyző.

Szende Géza sk.
hitk. elnök.

ERDEI FERENCZ

mechanikai gépműhelye
Budapest, Hársfa-utca 24.

Ajánlja magát ipartelepek berendezésére, készít pinczegazdászati gépeket és eszközöket, elfogad sodronyágybetét gyárak teljes berendezését. — Tárgyaknak tömeges gyártását stb. Javításokat gyorsan és julányos áron eszközöl.

A legújabb és legjobb szabadalmazott

szikviz gépeket
folyékony szénsav használatára ajánl

MANDLER VILMOS, Budapest

Karpfenstein u. 18.

Első magyar gyümölcszörp és gaseuse-gyár

Fogorvos BARNA Budapest, IV. kerület
Váci-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

NEUMANN LIPÓT

könyvkötészete
BUDAPEST,
Museum-körut 10. sz.

Elvállal mindennemű
könyvkötő munkát,
ugyszintén
aranyomásu plakátok
tisztá és gyors elkészíté-
sét mély- és dombor-
nyomásban.

**Vizahólyag, borszesz, gelatine, glyce-
rin, borzamat, deritópor** (Julien-féle is),
savtalanító por, ártatlan borszinek,
valamint mindennemű borbetegségek elleni szerek.
sörpezsgő- és facsapok.

dugaszoló-gépek, gummitömlők,
ugy valamennyi eszközök és készülékek pince-
gazdaságok számára legolcsóbban kaphatók

WATTERICH ARNOLD-nál

Budapesten VII., dohány-utca 1. sz.
az izr. templom átellenében.

Ajánlok továbbá: eszenciákat és aether olajokat,
rum és silvoriom, törköly és söprúpálinkák, végre
mindennemű lihörök és eczetnek hideg uton való
előállításához minden műkészülék nélkül.

Árjegyzékek és kezelési könyvek ingyen és bérmentve.

VARJU KAROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury-tagja,
Budapest, Kerepesi-ut. 57. sz.

Egyedül jogosított készítője a
szab. üveg-oszlopszatu ha-
rangczimbalomnak, mely négy
nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban vonós,
pengető, hajtó és húzó
hangszerek, a melyeknél 15%
engedményt takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük
egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát
(Váci-körut 14, szemben az ndrassy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sir-
kóállítás szomorú kötelességét kell
teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehe-
tőleg olcsó megszámitásért kezes-
kedik a czég jó hírneve.

Szombaton és ünnepnapokon zárva.

Kedvező alkalom.

Zahn J. György örökös i cég
az összes

összes raktáron levő készletét vétel után megszereztem s a helyi-
séget újra kibérelvén, azon kellemes helyzetben vagyok, hogy

ÜVEG-, PORCELLÁN-, FAYENCE- ÉS LÁMPA-ÁRUKAT
olcsó áron adhatom el.

BOLVÁRY J.

ZAHN J. GYÖRGY ÖRÖKÖSEI k.r. szab. üvegyárának főraktára
Budapest, VII., Károly-körut 9. (Alapított 1807.)

6 személyre üveggész- let 4,75, 6,10, 8,—, 8,65 és feljebb.	Liqueures-készletek — 80, 1.—, 1,20, 1,50, 2,—, egész 5 forintig, üveg- és fatálcával	Sörös- és boros- készletek tálcával 3.—, 4.—, 5.—, 6.—, egész 10 forintig.	Viznek való készletek zöld, rózsaszín, kék, moh- zöld stb. színekben éretál- cával együtt, 2 frittól feljebb.
Porcellán étkezészetek 6 személyre 5,—, 9,—, 12 — egész 50 forintig	Fayence étkezészetek 6 személyre 18.—, 20.— egész 80 forintig.	Porcellán mosdó- készletek 4,50 egész 15 forintig.	Fayence mosdókész- letek 6.—, 7 — egész 15 forintig.
Asztali lámpák 1,20—12 forintig. Függő-lámpák 4 frittól 50 forintig Hamutartók — Haltartók.	Mocca- és tea-készletek 4,50—25 forintig. Kávés-készletek 4—20 forintig.	Virágvázák üveg, porcellánból, diszálakok terracotta és porcellán- ból 30 krtól egész 10 forintig.	

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítetnek, meg nem felelő áruk, ha azok bérmentesen
visszaküldetnek, kicseréltetnek. Nagyobb bevásárlásoknál, kelengyéknel megfelelő árengedmény.

Budapesti közuti vaspálya-társaság.

H i r d e t m é n y.

A budapesti közuti vaspálya-társaság

XXVII. r e n d e s k ö z g y ü l é s e

t. évi április hó 4-én, délután 3 órakor, az evang. iskolaépület disztermében (IV. kerület, Sütő-utca 1. szám) fog megtartatni.

NAPIREND:

1. Igazgatósági évi jelentés; előterjesztése az 1891. évi zárszámadásnak és mérlegnek és a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésének megállapítása; határozat a felmentvény megadása érdemében.
2. A társulati választmány újbóli megválasztása. (Alapszabály 50. §-a.)
3. Netaláni egyéb indítványok a t. cz. részvényesek köréből, a mennyiben alapszabályszerűen (8 nappal a közgyűlés előtt írásban) fognának az igazgatóságnál bemutatatni.

➡ Szavazati jogot adnak a társaság közgyűlésein (alapsz. 15. és 20. §§) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti jegyei, ha legalább **négy nappal** a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letéleményeztetnek, de a névre szóló részvények és élvezeti jegyek csak annyiban, amennyiben a részvénykönyvben 45 nap óta vannak a letevők saját neveire írva.

Felkéretnek tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésben résztvenni óhajtanak, miszerint a címleteiket a részvényekkel együtt **bezárólag t. évi március 31-ig** az igazgatóságnál (VI, Andrassy-ut 9. sz.) d. e. 9—12, d. u. 4—5 óra között térítvény mellett letenni méltóztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidőjűleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is átvehető lesz. — Budapest, 1892. március hó 12-én.

(Utánnymot nem díjaztatik.)

Az igazgatóság.

A Pannonia gőzmalom társaság Budapestén

a szükséges husvétli lisztminőségeket

**a budapesti gőzmalmok eredeti lisztszámainak
megfelelőleg**

a helybeli rabbinátus elnöke, főtisztelendő Brill Sámuel L. ur és tisztelendő Pollák Lipót ur

➡ **S Z I G O R U E L L E N Ő R Z É S E** ➡

mellett gyártja és szives megrendeléseket a legjutányosabb napi árak mellett fogadatosít.

— Czim: Pannonia gőzmalom Budapestén. —

**EGYESÜLT MAGYARHONI ÜVEGGYÁRAK
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

FŐRAKTÁR:
Dohány-utca 2. sz.

B U D A P E S T E N,

FIÓKRAKTÁR:
Andrassy-ut 43. sz.

Ajánlja a közeledő ➡ izraelita husvétli ünnepekre

üveg-, porcellán- és köedény-árakban

dúsan ellátott raktárait.

1 teljes diszes **üveg service** 4 frttól feljebb
1 » » **étkező** » 7 » »

valamint **boros- és pálinkás-készletek** és egyes használati darabok a legnagyobb választékban és legjutányosabb gyári árakon.

VIDÉKI RAKTÁRAI:

Debrecen Kaszanyiczky Endrénél.

Temesvár Baruch J.-nél

Nagy-Váradon Deutsch Ig. Károlynál

Aradon Grünwald Ferencznel.

Szegeden Schultz és Lämmernél.

Bécsben Gieszl és Schreibernél II., Obere Donaustrasse 77,79.

Póstai rendelmények — utánvét mellett gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Felekezeti egyenjogusításunk támaszai a házban.

A receptió támogatását a következő országgyűlési képviselők ígérték meg.

K o r m á n y p á r t i a k: Antal Gyula (Dárda), Antunovics József (Szabadka), Andrassy Sándor gróf (Homonna), Andrassy Gyula gróf (Budapest VI. ker.), Andrassy Tivadar gróf (Töke-Terebes), Atzél Béla br. (Moor); Baross Gábor (Győr), Beles János (Radna), Berzeviczy Albert dr. (Budapest VIII. ker.), Bogdán Virgil (Jószáshely), Beksics Gusztáv (Sepsi-Szt.-György), Balácsi Antal (B.-Gyarmat), Barcsay Kálmán (Déva); Csígyó Pál (Tapolca); Demko Pál dr. (Nagy-Becskerek); Fabinyi Teofil (Sopron), Filtsch József (Brassó); Görgei Béla (Girált), Gromon Dezső (Tovarisoa), Gyürky Ábrahám gr. (Losoncz); Hegedüs Sándor (Kolozsvár I.), Horváth Béla (Ipolság); Konkoly Thege Sándor (Léva), Kubinyi Árpád (Turdossin), Klobusitzky János (Ar.-Maróth), Kajuch József (Rózsahegy); Münnich Aurél dr. (Igló), Morzsányi Károly dr. (Budapest VII. ker.), Mohai Sándor (Gyulafehérvár), Molnár Béla dr. (Liszka), Matuska Péter (L.-Szt.-Miklós); Nikolics Fedor br. (Nagy-Kikinda), Neuszidler Károly (Pozsony II. ker.); Perczel Dezső (Bonyhád), Perényi Péter br. (Máté-Szalka), Podmaniczky Frigyes br. (Budapest IV. ker.), Popovics Vazul (Ó-Becse); Szalavszky Gyula dr. (Nagy-Tapolcsány), Sigmund Dezső (Kolozsvár II.), Stajevics János (Mohács), Széter Alfréd (Szirák), Schöber Ernő (Galgóc), ifj. Szász Károly (M.-Igen), Szabó Imre (Veszprém); Tuba János (Komárom), Terényi Lajos (Gyula); Vadnai Károly (Miskolc I.), Vermes Béla (Szabadka), Wahrmann Mór (Budapest V. ker.) és Zákó Milán (Titel). Összesen: 50.

N e m z e t i p á r t i a k: Apponyi Albert gr. (Jászberény); Beöthy Ákos (Kassa), Bujanovits Sándor (Eperjes), Bernáth Béla (Mád), Balogh Géza (Nagy-Mihály); Décsy Zoltán (M.-F.-Mezőség); Gaal Jenő dr. (Pécska); Horánszky Nándor (Szepsi), Horváth Gyula (Budapest III. ker.), Hodossy Imre (Kis-Szeben), Hock János (Csongrád), Horváth Lajos (Miskolc II. ker.); Reiter János (Magyar-Óvár) és Veszter Imre (Késmárk). Összesen: 14.

F ü g g e t l e n é s 48-a s p á r t i a k: Uhermel Gyula (Nagy-Atád); Hötös Károly (N.-Körös), Endrey Gyula (H.-M.-Vásárhely); Parkas Balázs (Kis-Várda); Heckenast Gusztáv (Udvard); Károlyi Gábor gr. (Czegléd); Madarász Imre (Karczag), Madarász József (Sárkeresztúr), Majthényi István (Vác), Meszlényi Lajos (Csákvár); Polonyi Géza (H.-Szoboszló); Szluha István (Paks); Tompa Antal (Ó-Kanizsa); Visontai Soma dr. (Ujvidék) és Várady Károly (Gödöllő). Összesen: 15.

48-a s p á r t i a k: Komjáthy Béla (S.-Vásárhely);

Szalay Imre (Lengyeltóti) és Ugron Ákos (Kis-Czell) Összesen: 3.

Azon képviselők száma tehát, kik a zsidó felekezet egyenjogusítása mellett nyilatkoztak, összesen $50 + 14 + 15 + 3 = 82$. E számhoz még bizvást hozzávehetjük azon 8 felekezetünkbeli képviselőt is, kiknek nyilatkozatairól nem tudunk ugyan, de akik természetesen a mozgalom támaszainak tekinthetők. S így a zsidó felekezet egyenjogusítása a házban 90 képviselőre támaszkodhatik.

A porosz képviselőházból.

— Márczius 19. —

Napirend az államháztartás harmadszori olvasásának során az igazságügyi tárcza.

Wackerbarth br. (kons.): Az igazságügyi tárcza második tárgyalása alkalmával Rickert azon nézetnek adott kifejezést, hogy a zsidó kérdésben nyíltan és őszintén színt kell vallani. Ez egy jókor mondott okos szó. Szeretném, ha a német nép a zsidó kérdésben nyíltan és őszintén megmondaná a véleményét. A magyarázatok, melyeket a második tárgyalás alkalmával a miniszter a Buschoff-esthez fűzött, a kedélyek széles körben felizgatták. Rickert ur azon bizonyítékai, hogy a vérvétellel okozott gyilkosságok csak a középkor sötét napjaira vezethetők vissza, tarthatatlanoknak bizonyultak. (Kaczagás balról.) — A miniszter azon nyilatkozata, hogy a talált vágás a lemetszésnél szokásosnak, meg nem felel, nem elegendő. Azt kérdelem én: hova lett a vér, amit a fiuból lecsaptak? A xanteni lakosság nyomban azon kívánságának adott kifejezést, hogy a zsidó metszőt fogják el. Ez azonban csak jóval később történt meg és nemsokára rá a metszőt megint szabadon bocsájtották. A xanteni zsidó község kívánatára zsidó pénzen külön két rendőrbiztost küldtek oda a dolog további vizsgálata céljából. Itt a zsidó lakoságnak már igazán igen jóakaró figyelembe vételéről van szó. (Rickert: Ez a miniszternek szól! Ellenmondás jobbról.) Nyilvánvaló, hogy Rickert ur szeretné, vagy ezt tennie kellene, hogy a zsidóságot ártatlanként állítsa oda a világ elé. (Nagy nyugtalanság balról. Rickert: Mit ért avval, hogy »ezt tennie kellene?«) Rickert ur azt mondta, hogy az ilyen rituális gyilkosságok nem illelenek a mi századunkba; nem illettek azok a régiébe sem. Mindamelllett előfordultak. — Ha Rickert ur kijelentette, hogy zsidó gyilkosságok, vagy, amint ő mondta, rituális gyilkosságok többé elő nem fordulnak, hát én evvel szemben csak arra utalok, hogy nem csak a híres történelmi munkák, minő pl. a »Monumenta Germaniae« beszélnek róla a régi idők-ből, hanem a jelenkor löbb számottevő munkájára is hivatkozhatom. Többek között csak Laurent genfi professort, de Lagardeot és Rohlingot említem. Rickert ur állításai százszorosán meg vannak döntve. (Nevetés balról.) A kormányhoz bátor vagyok azon kérdést intézni, vajjon abban a helyzetben van-e, hogy tudomást szerezhet a felől, amit a régi tóra-iskolákban tanítanak? A jó mód és a vagyon feltartóztathatlanul zsidó kezekre jut. (Ohó és kaczagás)

balról.) Kereskedelem ipar és sajtó az iránytszabó zsidó befolyás alatt állanak. Népüktől elrabolják a keresztény hitet. Remélem, hogy millió meg millió német férfiú a német népnek a zsidósággal szemben való megvédelmezését becsületére való dolognak fogja tartani. (Élénk tetszés jobbról; püsszegés és kacagás balról.)

Schelling dr. igazságügyminiszter: Nem vagyok avval tisztában, hogy az előttem szóló a xanteni gyilkosságot a harmadik olvasás alkalmával miért hozta szóba? (Igen helyes! balról.) Más kívánsága csak nem lehet, mint az, hogy a vádolt metsző fölött törvény szerint ítélkezzenek. Ez a cél minden tekintetben el lesz érve. A gyanusítottat le tartóztatták, az objectiv tényállás meg van állapítva. A következtetések fölött, melyek a tényállásból levonhatók, e pillanatban tekintélyes szakértők mondanak véleményt. A szakvéleménnyel ápril hó első felében valószínűleg elkészülnek. A vizsgálat egyes részleteinek taglalásáról le kell mondanom. (Brávó balról és a nemzeti liberálisok padjaiból.) A képviselő ellenkező álláspontja fölött kritikát gyakorolni nem akarok. De ama figyelemnél fogva, melylyel a bíróságok függetlenségének tartozom, indítatlanul érzem magam arra, hogy az előttem szólót kövessem. (Élénk tetszés balról és a nemzeti szabadelvűek között.) A második olvasás alkalmával, az igaz, közöltem egyet-mást, amennyiben azt szükségesnek láttam, hogy az eljáró közegek működését helyes világításba helyezzem. Az előttem szóló jelezte, hogy a zsidó lakosság Wolf büntetőügyi biztosat pénzzel befolyásolta. Ez esetben egy igaz dolgot igaztalan szinten látunk feltüntetve. Wolf büntetőügyi biztos a zsidó lakosságtól egyetlen fillért sem fogadott el. A zsidó lakosság a belügyminiszternek a tettes kipuhatólása végett pénzt bocsájtott a rendelkezésére. (Halljuk! Halljuk! balról.) Ő ezt a pénzt a biztos odaküldésére használta. E mellett megjegyzem, hogy ugyanaz a büntetőügyi biztos, akit avval gyanúsítanak, hogy a zsidó lakossággal összeköttetésben állna, ugyanaz volt, aki kifürkészte azon gyanuokokat, melyek azután Buschoff metsző elfogatására vezettek. (Bravo, bravo, balról.)

Lehmann (centrum) Csak esodálokozásomnak adhatok kifejezést a fölött, hogy a szóban forgó tárgya harmadik olvasása alkalmával ismét a Buschoff-esettel kell foglalkoznunk. Talán bizony bírósággá alakulunk itt? Hiszen a bírói eljárás ebben az esetben még az első stádiumban van. (Igen helyes! balról és a centrumban.) Hiszen előbb be kell várunk a rendes bíróságok ítéleteit. Az ellen protestálni vagyok kénytelen, hogy a zsidóknak más mértékkel mérjenek, mint az állam többi polgárainak. (Tetszés balról és a centrumban.) Meg kell biznunk bírának pártatlanságában, hogy az esetet jog és igazság szerint fogják elbírálni. A jogszolgáltatás iránt való bizalmatlanság a nép öntudatában bomlasztó hatással járna. (Tetszés balról és a centrumban.)

Stöcker: Határozottan kijelentem, hogy a bírói tiszttség megtámadása távol állott tőlem. (Nevetés balról.) Távol állott tőlem az igazságügyi kormányt általában olyanként tüntetni fel, mint a mely a zsidóság befolyása alatt áll. Az ilyen felfogást, mely még politikai barátaim körébe is behatolt, (halljuk, halljuk! balról) határozottan visszautasítok. — De meg kell maradnom ama állításom mellett, hogy elő fordulnak oly esetek, melyekben zsidó dolgokról van szó, midőn a dolgok folyása azon benyomást kelti, mintha a zsidóság befolyásával állanánk szemközt. Nem akarom azt állítani, hogy éppen az ilyen esetekben hamis volt a tárgyalás, de a mellett meg kell maradnom, hogy zsidó pereknél olyan dolgok kerülnek napvilágra, melyek az igazságszolgáltatásnak nem válnak becsületére. (Halljuk, halljuk! balról.) Csak **Kron ecker** tartományi bíró esetére hivatkozom, aki velem szemben hamis vallomást idézett. Ez nagyon eklatans eset volt. Akárhány más esettel is szolgálhatnék. Többek közt 1885-ben perben álltam egy szerkesztővel, amikor a bíró ugyan nem, de a szerkesztő összeköttetésben állt a zsidósággal. Kezdetben egészen objective folyt a tárgyalás; azután az első és második tárgyalás között három nap folyt le, és ezen idő alatt a közvéleményt megdolgozták azon az ismert módon, melyet a népiskolai törvényre vonatkozólag is volt módunk megismerni. (Nevetés balról.) Igen, én sajnálom azokat az embereket, akik nem tudják, hogy hogy és mint történik az ilyesmi; én tudom. Nos, az tény, hogy a második tárgyalás alkalmával az elnök annyira el volt fogulva, hogy ámbár én tanu voltam, engem tanu helyett ötször vádlottnak szólított. Az ilyen bíró már csak lehetetlen, hogy tárgyilagosan ítéljen. (Halljuk, halljuk! jobbról.) Arról az emberről, ki azóta meghalt, nem akarok rosszat beszélni (Nevetés balról), de meg vagyok győződve, hogy a befolyások elől, melyek a levegőben voltak, képtelen volt menekülni. Akkor az igazságügyminiszterhez fordultam, de nem találtam jogorvoslatot. (Halljuk, halljuk! jobbról.) Mindezek a dolgok a jogszolgáltatásra árnyat nem vetnek és én mindég óvtam attól, hogy az ilyen esetekből a jogszolgáltatásra általános következtetést vonjanak. De azt el nem tagadhatom, hogy a dolog minden ilyen esetekben felvilágosítás nélkül marad; hiszen a xanteni gyilkoságnál ez megint ismétlődött. Senkit sem akarok nagyon bántani (Nevetés balról), de az mégis csak esodálatra méltó, hogy a xanteni helyszíni szemléhez a zsinagóga előjáróját, ámbár pusztán szemtanuként, odaresztették. Az újabb időből még más esetekkel is tudnék szolgálni. Valamennyiben kétségtelenül valami kimagyarázhatlan befolyással találkozunk, és hogy mi ezt szavá teszszük, az csak azért történik, hogy az igazságügyi kormány figyelmét ezekre az esetekre tereljük. (Tetszés jobbról, nevetés balról.)

Enneccerus dr. (ultramontán): Sajnálatomat kell kifejeznem amiatt, hogy Wackerbarth br. képviselő oly beszédet tartott, mely azt a látszatot akarná keltetni, mintha a zsidók rituális gyilkosságot követnének el és mintha a mi igazságszolgáltatásunkat személyi tekintetek vezérelnék. Stöcker képviselő is megtámadta igazságügyi képviselőinket; az ilyen támadások csak akkor jogosultak, ha minden út és mód, melylyel az igazságot kerestük, hiábavalónak bizonyult. De azt elfeledik az urak, hogy ha a népben felkeltik annak látszatát, mintha a mi igazságszolgáltatásunk ezen

esetekben egy vagy más tekintetben a zsidó befolyásoknak maga is engedett volna, akkor alá írná az államunk főalapelveit (Élénk tetszés balról.)

Rickert (német szabadelvű): Az a megfontolásra méltó, hogy látszólag a konzervatív párt egész teljességében azon urak háta mögött áll; az a »bravo«, amit Wackerbarth ur kapott, nyilvános tanujele volt annak, hogy azon uraknak szíve és szája ize szerint beszélt. Ilyen beszéd efajta antiszemita szellemben a népképviselőt ezen helyiségekben még soha meg nem fordult (Nagyon igaz! balról). Stöcker ur veszt az érdekes voltából (Derűtség balról). Nem tudom, hogy e két ember a mester és tanítvány viszonyában áll-e egymáshoz. Stöcker ur, őnt a sarokba állítják (Nagy derűtség). Wackerbarth ur a nap, mely most messze szórja sugarait. Ha Wackerbarth ur kün a közgyűléseken is ilyen erőfeszítéssel cselekszik, akkor őnt, Stöcker ur, messze tulszárnyálja. Az a mai konzervatív párt, mely a porosz igazságügyi kormány ellen olyan támadásokat intéz, minők e házban soha elő nem fordultak és aminők ellen Schelling miniszternek energikusan protestálnia kellett (Nagyon helyes! balról). Mint vélekednek az urak az eféle dolgok hatásáról? Stöcker ur beszéde elején ugyan azt mondja, hogy teljesen távol állattól, hogy az igazságügyminisztert bármely uton-módon megtámadja; azután pedig annak a bizonyítására igyekszik, hogy milyen elfogult az igazságszolgáltatás (Igen helyes). Már ez az ő módja; ez az ő szeretete, melylyel az egész emberiséget karjaiba zárja, végül pedig elkövetkeznek a fogók, amelyekkel csip (kneift) (Igen jó! balról. Nevetés jobbról). Ez a kereszténység, mely nem a szeretetet, hanem a gyűlölködést hirdeti (Élénk tetszés balról). Csak sokszor mondjon még ilyen beszédet! A következő az lesz, hogy az alapok meginognak, amelyeken a trón és egyház nyugosznak (Nagyon igaz! balról), hogy lesznek véres fejek (Élénk tetszés balról). Stöcker és v. Wackerbarth urak mögött akkor egészen más emberek fognak állani, akiktől most fáznak; hanem aztán az lesz majd a vetésük aratása (Élénk tetszés balról.)

Az urak hiálkoznak a közvéleményre; én azt hinném, hogy éppen a jelen viszonyok között a közvélemény hatásának szóbahozásától az uraknak óvakodniok kellene (Nagyon jó! balról). Hiszen még maga a Kreuzzeitung is keserűen felpanaszolja, hogy maguk az evangélikus lelkészek is állást kezdenek foglalni az iskolatörvény ellen. A közvélemény nem áll Stöcker ur mögött (Nagyon helyes! balról. — Nevetés jobbról). Stöcker ur az utóbbi birodalmi képviselő-választás alkalmával Förster antisemita jelölt támogatásán még Szászországban is élt az ő szónoki képességeivel. Azt hiszem, hogy az ott szerzett tapasztalatokkal beérhette*) (Nagyon jó! balról). Valamivel több szerénység Stöcker urnak és társainak igen jó szolgálatot tenne.

Stöcker ur tagadja, hogy a bírói tisztéget gyanúsította volna. Vajjon ráolvassam-e az illető mondatot? A második olvasás alkalmával ezt mondta: »Csodálatraméltó, hogy az utóbbi időkben előfordult mindazon perekben, ahol zsidó érdekekről van szó, a

*) Annak idején mi is megemlékeztünk a csufos fiaskoról. A győzelmet előre kürtölő antisemiták jelöltjére hallatlan izgalmaik dacára, a beadott szavazatoknak éppen egy 25-öd része esett.

teltest sohasem fedezték föl.« Mi más ennek az értelme, ha nem az, hogy a bünösöket elszalasztják, és félszemmel nézik őket. Nem gyanúsítása-e ez az igazságszolgáltatásnak? (Nagyon igaz! balról, mozgás jobbfelől) Stöcker ur azt mondja azután, hogy a közvéleményben az a nézet támad, hogy a zsidó ügyekkel az igazságügyi kormány sok elnézéssel foglalkozik. Stöcker ur, nem az igazságszolgáltatás megtámadása-e ez? (Nagyon jó! balról) De ez az ő módszer, ez az ő keresztényi szeretetének gyakorlása (Nyugtalanág jobbról). A Buschoff perben én a magam részéről semmiféle ítéletet sem kockáztattam, csak felszóltam, mert mélyen felháborított, hogy egy bizonyos sajtó és bizonyos urak népgyűléseken elég merészek voltak megtámadni a jogszolgáltatást. Csoda-e hát, ha a nép azt kezdi hinni, hogy az igazságügyminiszter megvesztegethető? (Halljuk, halljuk! balról) A »Neue Deutsche Zeitung«, az a nyomorult újság, mely személyemre vonatkozólag nem restelte azon hazugságokat lenyomatni, melyeket szerzőjük 1884-ben saját beismerése szerint válsztási cselekedtekre hamisított, amelyek a légből kapottak (Halljuk, halljuk! balról) — s a Stöcker ur »Volk«-ja nem szégyelte a »Neue Ztg.« ezen infámiáit és hazugságait lenyomatni. Ilyen lapok ellen fölöslegesnek tartok minden helyreigazító szót. Elöttem sokkal nyomorultabbak és romlottabbak, hogy helyreigazításra méltatnám őket. Én független ember vagyok és magánbecsületemet nem kell védenem olyan nyomorult lapokkal szemben. Meghurezolhatják a piszokban kényük kedvük szerint (Élénk tetszés balról) Aztán még jó társaságban vagyok én ott. Ugyanezen lap egy február 9-iki cikkében azt állította, hogy ott, hol zsidó érdekek forognak szóban, az igazságügyminiszter a tényállást nem veszi olyan szigorúan (Halljuk, halljuk! balról. Stöcker nevet) Stöcker ur szórakozik (Derűtség balról) Volna elég oka a magába térésre (Nagyon helyes! balról) és annak felismerésére hogy ez nincsen rendjén (Nagyon helyes! balról). Br. Wackerbarth ur ugy vélte, hogy a Buschoff-estet ön akartam, vagy nekem kellett volna szóba hoznom; hová céloz ezzel? (Nyugtalanág jobbról) De hát mért nem beszél v. Wackerbarth ur világosan! Csöppet se restelkedjék. Én felszólitom v. Wackerbarth urat, mondja meg, mire gondolt? — A »Neue Deutsche Ztg.« világosan megmondja azt, amit v. Wackerbarth ur jelez; ez azt mondja, hogy én ebben az elsimítandó perben mint a rabbi megbízottja szerepeltem. (Zajos nevetés balról) Eféle gyalázkodó gyanúsítások nélkül ez a fajzat el sem lehet (Nagyon jó! balról) Egyetlen egy rabbi sem intézett hozzám felszólitást, még csak nem is a pártommal való megegyezés szerint cselekedtem. A parlamentben nincs megengedve, hogy az ember ellen eféle gyáva támadásokat intézzenek, anélkül, hogy annak magyarázata adatnék (Élénk tetszés balról, jobbfelől nagy zaj). Ha v. Wackerbarth ur engem izraelita szónoknak nevez, és evvel az önök derűtségét felkölti, hát én nem kívánom azt megzavarni. Nem is oly rég volt az, hogy a »Dresdener Nachrichten« mindig a »zsidó« Bambergerről, Laskerről és Rickerttről beszélt (Derűtség balról). Nem tartom én azt szégyennek, ha valaki zsidó (Tetszés balról). Az én keresztényi voltom nem az üldözési mániában nyilatkozik meg, hanem polgártársaim és embertestvéreim jogainak respectálásában (Élénk tetszés balról).

Nyomasztó egy érzést kelt föl bennem az, hogy a 19-ik század végén a »rituális gyilkossággal« kell a szót vesztegetnem, hogy a ház legerősebb fraktiójának egy tagja elég merész volt ilyen otromba mesével hozakodni elő oly időkből, melyek messze elmaradtak mögöttünk. Csak sajnálni tudom, hogy egy népképviselő olyan forrásból meríti adatait, mint az »Antisemitenspiegel« (Tetszés balról). Már 1834-ben, mikor szintén egy állítólagos rituális gyilkosságról volt szó, a düsseldorfi főállamügyész azt a nézetet, hogy a zsidók keresztény gyermekeket meggyilkolnának, mint régebbi évszázadok barbarizmusából származó babonát említette, mely durva erőszakoskodásokra vezetett. (Halljuk, halljuk! balról.) Ime egy ok, hogy miért veszedelmes a népre az eféle babonás mese. Ha künn az országban milliók hallják, hogy itt, a népképviselő tekintélye alatt, a honatyák eféle dolgokkal hozakodnak elő, nem kell-e szívükben a gyűlötségnek és haragnak megfogannia? (Igen helyes! balról.) Akkor azután ablakzúzás és a tulajdon megsemmisítése következik. (Nagyon igaz! balról. Nyugtalan-ság jobbról.) Csodálkozom, hogy a nagy conservatív párt részéről, mely a házban a vezérszerepre tart igényt, az eféle dolgok ellen senki sem protestált (Élénk tetszés balról; jobbfelől nevetés) s hogy az igazságszolgáltatást ilyen hallatlan módon támadni engedje. Ez a mai conservatív párt. v. Wackerbarth ur Rohlingra hivatkozik. Delitsch, az evangélikus theológiának egyik tanára, rábizonyította Rohlingra, hogy hazudott, irányzatos képet nyújtott, hamisan fordított és lelkiismeretlenül járt el, (Halljuk, halljuk! balról) még pedig egy bírósági tárgyalás során. Ez a Rohling, akit ön tekintélyként idéz, a mi reformátorainkat Luthert, Calvint és Zwinglit gazembereknek (Schurke) nevezte. (Élénk mozgás balról. Jobbról nagy nyugtalan-ság.) v. Wackerbarth bárónak ez a tekintélye. A birodalmi gyűlés kérvényi bizottságában a reichsjustizam komissáriusa azt a kérvényt, mely a kormányt a talmud átvizsgálására szólította föl, rosz élczett nevezte (Derűltség balról.) A zsidók ellen intézett ilyen támadások minden esetre ezen a színvonalon állanak. Ha Wackerbarth ur kijelenti, hogy a zsidó kérdést a legközelebbi választások napirendjére akarja tűzni, akkor az ellen nekem semmi kifogásom sincs. »Népiskolai törvény és zsidó kérdés!« bizony ez kitűnő választási programm volna. (Élénk helyeslés balról és a nemzeti liberálisok padjain) Kérem az urakat, hogy jelentsék ki hivatalosan, miszerint ez a programjuk. Mi acceptáljuk a porosz népnek afölött való döntését, vajjon a zsidókat, mint egyenjogusított állampolgárokat védeni kell-e az eféle támadások ellenében. Én abban a reményben élek, hogy a porosz népben még meg van valami az »őreg Fritz« szelleméből, aki kimondta, hogy: »Jézus zsidó volt — mi felpörköljük a zsidókat, Jézus jó erkölcsöket tanított, mi nem követjük azokat!« (Halljuk! halljuk! balról és tetszés.) Igaz és szép mondás! Van keresztény morálunk, de azok, kik egyenjogu állampolgártársaik ellen ilyen fegyverekkel küzdenek, azok nem keresztények. (Lárma jobbról.) Ezek annak a morálnak a képviselői, mely igazságot, hazát és dinastiát a mélységbe dönt. (Élénk tetszés balról és a nemzeti liberálisok között.)

Herrfurth belügyminiszter: Azt a célzást teték, mintha a királyi biztoshoz, aki az eset megvizsgálására kiküldetett, a zsidó pénz hozzáférkőzhetett

volna. Miután Wolff bűnügyi biztos kiküldése az én közbenjárásom folytán történt, kötelességemnek tartom utalni arra, miszerint ezen bűnügyi biztos kiküldésénél éppen ugyanazon alapelvek voltak irányadók, melyek az eféle kiküldetéseknél hosszabb idő óta szokásban vannak. A vidéknek bűnügyileg képzett hivatalnokokban való hiánya folytán a berlini rendőrfőnökség tisztviselőt küld ki: ha súlyos büntettről van szó, ha a közérdek kívánja a nyom feltalálását, ha Berlinben van fölösleges bűnügyileg képzett hivatalnok, ha a fennforgó esetben a hatóságok nem ellenzik a kiküldést és ha a szükséges költségek rendelkezésre állanak. Ezek a kívánalmak megvoltak. Wolff ur kiküldetett és oly értelmű szakértői véleményt adott, hogy rituális gyilkosságról ugyan nem lehet szó, de olyan gyanuok merültek fel, melyek szerint Buschoff metsző és egész családja a gyilkosságban valami uton-módon részesek. Ez az anyag Buschoff elfogatására vezetett. A költségek, melyeket a xanteni zsidó község visel, az eset különös voltára való tekintettel 712 márkára rugnak. Ha Wolff bűnügyi biztosnak kiküldése azon megfoghatlan dolgok közé tartozik, melyekről Stöcker ur azt mondta, hogy a laikus ész előtt érthetetlenek, úgy remélem, hogy v. Wackerbarth urat sikerült e kiküldés tekintetében fölvilágosítanom. (Tetszés balról és a nemzeti szabad-elvűek között.)

Virchow dr. német szabadelvű: (Nyugtalan-ság jobbról.) Nem az én hibám, hogy ilyen discussiónk van. A jobb oldal provokálta azt. Panaszkodjanak miatta Stöcker és v. Wackerbarth uraknak. Ha önök (jobbfelől fordulva) az antiszemizmust soraikban megtürik, azért önök teendők felelősekké. (Nagyon jó! balról.) Amig Stöcker ur ott van közöttük, addig önök felelnek érte (Nevetés jobbról.) Majd számolni fogunk azzal, hogy a konzervatívek felhagyják magukat használni az eféle antiszemita kunststieklire (Nyugtalan-ság jobbról.) Stöcker urtól ez nem meglepetés, hiszen tudjuk, hogy az ő lelke mélyében levő ember nem valami nagyon finom érzésű. (Nagyon jó, balról. Jobbfelől lárma.) Hiszen ezt törvényszéki tárgyalásokból konstatálhatjuk (Nyugtalan-ság balról); abban a híres pörben azt fejtegette, hogy bizonyos Ewald nevű tanut viágéletében akkor látott legelőször (Nagy nyugtalan-ság jobbról.) (A tárgyalás során kitűnt, hogy ugyanaz az Ewald hosszú időn át Stöcker titkos megbízottja volt.) Ezt jegyezzük meg jól. (Helyeslés balról.) Népünk nehéz válságának közéje kell vágnunk, mikor az a reménységünk, hogy egy szerencsétlen rendszert nyomunk el. (Nyugtalan-ság jobbról.) Az alkalmat, időt felismernünk, a kinövéseket eltávolítanunk és azokat az ország szemé előtt egész rettenetes valóságukban fel kell tárunk. (Nevetés jobbról és a centrumban.)

Különös egy hajlamuk van a derűltségre. Ugy látszik, a centrupártbeli uraknak szintén. (Ellenmondás a centrumban.) Akkor hocsanatot kérek. — Konstatálhatom, hogy mikor az antiszemizmus komoly veszélyei tárgyaltak, Stöcker ur és az ő ba-

rajai több ízben zavarpalástoló nevelést hallattak. (Nagyon jó! balról) Szeretlem volna, ha fényképező készülék esett volna hamarjában a kezem ügyébe, megszereztem volna magamnak azt a gyönyörűséget, hogy ezeket az arcokat megőriztem volna az utókor számára. (Nagy derűtség balról) Stöcker ur tehát akkor kijelentette, hogy Ewald tanút, mint ezen Ewaldot első ízben látja. (Derűtség balról. Nyugtalanság jobbfelől) Akkorjában széltében hosszában beszélték valami esküről is, (Nyugtalanság jobbról) melyet Stöcker ur létezt és a bírói ítélet, mely Stöcker ur incorrect föllépését és ingerült voltát is említi, megállapította, hogy Stöcker tanu tudva ellentétbe helyezte magát az igazsággal. (Élénk halljuk! halljuk! balról, nagy nyugtalanság jobbfelől.) Nem idéztem volna ezt az esetet emlékebe, ha az urak zsidó polgártársaink ellenében ma nem jártak volna ugy el, minő hazánk annaleseiben és a legtöbb országában teljesen ismeretlen volt. Az igazságszolgáltatás ellen intézett ilyen támadások szoktak előljárni, mikor forradalom fejlődött és az államforma megdőntött. Ha az igazságszolgáltatás már nem áll a pártok fölött, ha külön érdekek támadásának tárgyául szolgál, akkor már elég messzire jutottunk. Hiszen ép az a szerencsétlenség, hogy Stöcker ur erkölcsi jellemével ilyen gyógyíthatlan befolyást gyakorolt. (Nevetés jobbról. Stöcker kaczag.) Ime Stöcker urat megint elfogta a zavarpalástoló nevetés. (Derűtség balról.) E fölött nem nevetni, hanem szégyenkezni dukál. (Élénk tetszés balról. Lárma jobbfelől.) A nevetés lelke olyan állapotát tünteti fel, melyet a legmélyebben kárhóztatok. (Élénk tetszés balról.) Hogy lehet ilyen dolgok fölött még nevetni is? Ha ön e pillanatban nevet, önmagát neveti ki. Stöcker urnak és barátainak ez a magatartása a köznézetek egész irányzatára hátrányos volt; arra szoktatták rá a tömeget, hogy rágalmozásokat kövessen el; és ez az ő rendszeres törekvésük volt. (Nagy lárma jobbról. Kiáltások: Ez már mégis csak sok!)

Heereman br. alelnök: Nem engedhetem meg, hogy valamely pártnak azt lobbantsák szemére, hogy rendszeres rágalmozást üz. (Tetszés jobbról.)

Virchow dr. (folytatólag): Alkalmazkodom az elnök ur helyreigazításához. Csak azt mondhatom, hogy örülünk, hogy a tömegben a gyógyulás processusa jelentkezik, hogy Stöcker urat napról-napra forgatják ki befolyásából. (Nagyon helyes! balról. Ellenmondás jobbról.) Csak azt az örömet szerezzék meg maguknak, hogy hasonlítsák össze a régi »népgyűléseket« a mostaniakkal. Akkor Stöcker ur még ezek fölött rendelkezett, most százakra is alig lyukad ki. Éppen most érkezett volna el annak az ideje, hogy egy egészséges konzervativizmus, melyet mindannyian tisztelünk, érvényesüljön. Ugy látszik azonban, rendkívül érdeklő önöket az, hogy Stöcker és Wackerbarth urakkal egy gyékényen árul-

janak. Ha e mellett nem volna egyébről szó, mint arról, hogy a választásokra az antiszemitákkal többséget szerezzenek, hát az még megjárna, de azt hinném, hogy ilyen eszközökkel, ilyen nehéz időkben nem kellene operálni; ez könnyen az ellenkező eredményre vezethetne. Szépnek ugyan nem szép a frigy, és nem is irigykedünk miatta, de annyit mondhatunk: Csak folytassák így, s mi annál nagyobb bizalommal remélhetjük az ilyen kinövések eltávolítását. (Tetszés balról; lárma jobbfelől.)

Wackerbarth br.: Amit én mondtam, nem pártom, hanem a magam nevében mondtam.

— S Z O M B A T. —

Jövel, jövel, te szombatest!
Aránk, te szép szelid!
Similsad végig bomlokunk,
A bust, a gondtelid.

Tekints szemünkbe nyájasan,
És zengjed énekünk,
Hogy messze üzve bánatunk
Ma legyen ünnepünk.

Óh, nincsen akkor fájdalom,
Ha szent napod leszáll,
Óh, nincsen akkor küzködés,
Ha ünneped beáll.

Ujjongva járnak jámborid
Megannyi vőlegény,
Közöttük nincsen szervedő,
Örömben nincs szegény

Mi összetörte szíveink,
A bí feledve van,
Épedve várja vigaszod
Boldog s boldogtalan.

A gond előtled mind kitér
Mögötted angyalok,
És lány dalokkal hirdetik
Magas diadalod.

Kitárva lesnek csarnokink,
A gyertyaláng lobog,
Kitárva vár derűs szívünk
És vágtyól feldobog.

Te jó! te szép! galambszelid!
Aránk! mi szombatunk!
Jövel tebát, jövel közénk!
Im bíva bív dalunk!

Kiss Arnold.

Egy rejtélyes néptörzs.

Nagy és nehéz küzdelmek árán sikerült Dávid és Salamon királyoknak Izrael országát nagygyá, hatalmassá, egységessé tenni. A bölcs király halálával sirba szállt a birodalom egysége is. Fia és utóda, Rehabeam nem tudta megnyerni a nép szívét, nem volt képes megküzdeni a korona után áhítózó Jero-beammal, ki Salamon uralkodása alatt kudarcot vallva, Egyiptomba volt kénytelen menekülni, s most újra visszasietett hazájába, hogy a lázadás zászlaját újból kitűzze. Örömet sorakoztak lobogója alá Efrájim, majd más kilencz törzs, csak Juda és Benjámín maradt hű Dávid családjához, s az önálló Juda királyságot képezte, míg a többi tíz törzs a birodalom régi nevéhez ragaszkodva, mint Izrael királysága szerepel. Életerős törzsszé izmosult a birodalom Salamon alatt, halála után különváltak azon galyak, melyekben nem volt életerő, melyek talán csak gátolták volna a törzs egységes fejlődését. Izrael királyságát egymásután dulták a csapások harmadfélszázados állami élete alatt, a míg e csapásokat már nem viselhette el, s összeomlott súlyuk alatt. Hová lett a 10 törzs? Mi történt Izrael királyságának lakóival? Nem voltak képesek a Gondviselés által Izraelre bízott feladat magaslatára emelkedni, a szomszédos pogány népekkel egybeolvadtak s azokkal együtt el is tűntek a történelem teréről. Csak egy csekély, Judeában visszamaradt töredékük tartotta fenn magát. Így oldja meg e kérdést a történelem.

Más választ adott a monda.

Midőn az egész föld kerekégén szétszórt zsidóságra súlyosan nehezedett az ellenséges népek keze, midőn a szerencsétlen jelen terhét egyedül a fényes és dicsőséges multba való pillantás volt képes némileg elviselhetővé tenni, midőn a nép képzelete örömmel zarándokolt a rég lezajlott idők kiváló eseményeihez, midőn boldog megnyugvást talált az ősök történetében, akkor önként felmerült előttük a kérdés: »Mily sors érte az asszyr fogságba került Izrael királyságát?« Izrael birodalma nem tűnhetett el a föld színéről, a tíz törzsnek élnie kell. És a monda tényleg tudott regélni egy-egy törzs létezéséről. Csoda-e, ha határtalan tisztelettel és magasztalással fogadtak egy férfit, ki magáról azt állította, hogy ő ezen ország polgára? A IX. század alkonyán nagy feltűnést keltett Babylontól Spanyolországig, mindenütt, ahol a zsidók nagyobb számmal laktak, egy férfit, aki magát a zsidó állam polgárának, a Dan törzsbelinek vallotta. E férfit, ki csodakalandjainak részletes ecsetelésével még érdekesebbé tette magát testvérei előtt, Eldad volt. Mily öröm szállotta meg a fogságban szenvedő zsidókat egy független zsidó állam polgárának látására! És Eldad elbeszéléseit, leírásait igen érdekessé, fölötté vonzóvá tudta tenni. Elmondta, hogy egy Áser

törzsbeli testvérével utra kelt. Egy vihar tönkre tette hajójukat, s ők annak roncsain egy emberevőktől lakott vidékre sodortattak. Kővér társából dús lakoma lett, őt pedig soványságára való tekintettel bizlani akarták. Kitűnő ételeket hoztak neki, de ő nem evett azokból, nehogy megköveredjék. Szerencséjére szives házigazdáival együtt őt is fogságba ejtette egy lüzimádó néptörzs, ez azután őt Iszachar törzsbeli testvéreinek adta el rabszolgául Ezen épületes bevezetés után elbeszélte, hogy a 10 törzs közül 6 Ázsiában, 4 pedig Afrikában önálló királyságot képez. Az Afrikában lakó 4 törzs a Kio folyótól a Szambation folyóig terjedő területet lakja azon folyóig, mely hat napon át kavicsokat és köveket hord magával iszonyu sebeséggel, míg a hetedik napon szombat napján nyugszik, akkor oly sűrű köd borítja, hogy senki sem lépheti át. Ezen folyón túl laknak Mózes fiai, azaz azon leviták, kik a babyloni fogság idejében a fűzfákra aggatták hárfáikat, ujaikat levágták, nehogy nem szent területen szent dalokat zenghessenek. Ezen hőstettük jutalmául Isten őket feleségeikkel és gyermekeikkel együtt felhőbe burkolta s tűzszloppal megvilágította utjukat, míg mostani lakóhelyükre értek. Hogy meg legyenek óva minden szerencsétlenségtől, a Szambation folyó képződött körülöttük. Azóta itt laknak ezen leviták, elszigetelten a külvilágtól, ők idegent nem láthatnak, őket pedig csak a 4 törzsbeliek látják, akikkel galambok segítségével leveleznek. Héberül beszélnek, a mózesi törvények szreint ítélnek. Országukban nyugalom, biztonság, béke és boldogságban élnek, mindenkinek saját háza, gyönyörű kertje van, ezt maguk művelik, mivel náluk szegény vagy szolga nincs. A lakók szent és jámbor férfiak, rossz ember, vágy tolvaj nem található közöttük. Az országban egyetlen egy kártékony állat sincsen, csupán az élvezhető husu állatok. 120 évet élnek, meg vannak kímélve minden szerencsétlenségtől. — Hogyne adtak volna hitelt Eldad elbeszéléseinek, hiszen a levitákra vonatkozó elbeszélése a midrásban is el van mondva.

Eldadot a legnevesebb történészek közönséges kalandornak tartották, ki azért koholta meséit, hogy ezekkel a karaiták jogosultságát bizonyítsa, minthogy a 10 törzs lakóinak sincs tudomásuk a szóbeli hagyományról, a talmudról. Ujabb időben azonban kiderült, hogy Eldad elbeszéléseiben való is foglaltatik, amit ő nagyított es történetekkel kiszínezett. Valószínűleg értesült a VI. században déli Arábiában fenállott hatalmas zsidó királyságról, tudta, hogy a VII. században Oroszország déli részében lakó kfszárók fölött zsidó király uralkodott és tudomása volt egy Abessziniában lakó zsidó hitű rejtélyes néptörzsről, a falaschákról, akik évszázadokon át önálló királyságot képeztek. Ezen nép történetéről és mai szokásairól akarok itt egy kis képet nyújtani. (Folytatjuk.)

Dr. Diamant Gyula.

Magyar-zsidó családok.

Álom.

III.

Elbeszélés.

(5.)

Ella elérzékenyült, látva, hogy a jó fiu úgy is meg van verve. Vigasztalta, bátorította Béla meg is nyugodott Várni fog és jár oda abba a kis csecse házba tovább, napról-napra, hónapról-hónapra, még egy évig. Remél is, vár is, tovább, tovább.

Kinos napok voltak ezek.

Melanie büszke volt, hideg kegyes, jóakaró, néha kedves, többször gunyos, sohasem érezte azonban a szegény fiu azt a bátorító, jóságos mosolyt, mely a kedves szeméből a szivhez szól.

Ennek a lánynak nincsen szive.

Teltek a hónapok, s ismét őszre fordult. Sáros locspocs időjárás, a séták megszünöben, a színház bezárva, ha néhanapján egy-egy estély, különben unalmas napok, unalmas esték.

S Béla várt, türelmesen várta a leány mosolyát, mely bevilágítson a szivébe

Keserves napok következtek.

Naplóját könyzapor között irdogálta esténként. Gyámoltalanságában még jobban elidegenítette magától a leányt. Ideges volt, izgatott, napról-napra jobban jobban.

Egy este, bekeleti, hűvös este, sietős léptekkel vágtatott át az utcákon, Melanieéktól haza felé. Pihegett a felhevültségtől, mikor felöltőjét lecsapva, lámpát gyújtott és végig vetette magát a diványon.

Melanie bálba készül. A tiszti kaszinó első estélyére elmegy. Foghegyről vetette hozzá, hogy igyekezzék meghívót szerezni, ha el akar velük menni.

— Uj ösmerettség köll neki! — dadogta a boldogtalan — Igen, uj ösmerettség, megúnt labda vagyok, el akar hajigálni, elüzni, eldobni. Büszkesége, férfiúi önérzete elszállott, eltűnt. Érezte, hogy elmegy másnap a tiszték közé meghívót kunyorálni s frakkot csináltat, bálba megy, a Melanie kedveért.

Ugy lön.

Mint a megvert kutya, meglapulva, megijedve, fájdalomtól kinezta a földön, a sarokba, a sötétbe... úgy Béla is. A bál fénye bántotta, a vigalom zaja kinezta, lelke nyavalyája megeste gondolatainak tisztaságát. Zavaros, szürkés barna képeket látott a levegőben. Félt is tőlük, eltűnt hát a mulatók közül, belevágta magát egy mellékterem rejtett zugába, hová csak halk zenehullámok keringöztek el s édes ábrándokkal nyugtatták meg felzavart lelkét.

Jó későn került beljebb, a tánczoló, kipirult, felhevült tömeg közé.

Ó vidéki táncmultság! Te édes-vegyes közönség!

A polgármesterné ott keringözik egy hatalmas athléta karjai között, a kítől, csodák-csodája, nem kérte

számon a nemeslevelét. Miért? Mert hát ő itt a népszerű polgármester felesége s nem ráczkevei, nagy ráczkevei, kis ráczkevei, közép ráczkevei, hét szilvafás ráczkevei R á c z k e v e i Z s u z s á n n a d e R á c z k e v e. Nem ám.

Amott a kisváros egyetlen baronesse, egy polgári származásu, de fess huszárhadnagy karján lebeg tova, s édesdeden mosolyog a hadnagy ur esprit-jén.

Itt a Béla nővére, a búbajos Pólíka ül méltóság-teljesen, valóságos udvart tartva maga előtt. Ni, hogy fáj a lelke a Herminának, meg a Stefániának, meg a Juliának, meg az Irénnek a Pólíka újabb és újabb hódításain. Hja, de Pólikának negyven ezer forint a hozománya! Nagy sor ez!

Béla mind e sok érdekből csak azt látta, hogy Melanie, egy rejtett falszéli sarokban, fogadja egy fiatal kapitány udvarlását.

Az a kapitány ez, a kivel az utcán már gyakorta találkoztak s a ki jó hosszan utána nézett Melaniének, mikor elhaladtak előtte. Az a kapitány ez, a kiről Melanie megjegyezte az anyjának:

— Itt van megint.

Meg máskor:

— Ő is kijött sétálni.

S hogy mosolygott reá!

Most is mosolyog, egész arcza, minden izma mosolyog, s minden mosolygása mérges tör szurása Béla szivében.

Eh, mit törődik ő most Bélával?!

A kapitány hőstetteiről regél. Az igaz, hogy szerény formában, mintha egy idegen tisztársa kalandjait beszélné el, de helylyel-közzel megfélekedzik a személyekről és érthetővé teszi, hogy kiről szól a mese.

Desdemonát is kalandjaival ejtette meg Otthelló.

(Folyt. köv)

Lázár Béla.

A Z E R Ő S E K.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népeletről. — (4)

Irta: Bernstein A.

II.

Ámi a kisvárosok kóbor zsidó kereskedőt illeti, ezek bizony előre is egész határozottan visszautasították azt a fönséges kőaprózó teoriát, mely keresztények és zsidók között való minden rendű és rangu különbség kiegyenlítésére szolgálna.

Kedves reb Ábbele bátyánk, aki mindenre talált kadenciát, már ki is fejtette ez irányu nézetét.

— Mi jámbor fia a »kilé«-nek — szólt testét kellő és szokásos élénkséggel ingatva — nem is szabad, hogy a vámnál követ aprózzunk! Miért? — Ugy beszéli el a »Midrás«, hogy mikor a mi ősapánk Ber-

sebából Haran felé volt uton, egy este »Bész él«-be ért és sok kődarabot rakott a feje alá, hogy rajtuk aludja ki fáradalmait. De a kődarabok el kezdtek veszekedni, hogy a jámbor feje melyikükön nyugodjék, és ekkor az isten, dicsértessék az ő neve, valamennyi darabból egyetlen követ csinált, melyből a mi ősapánk reggel oltárt emelt. — Hogyha már most mi a mi jámbor kilebeli fiainkat a vámhoz küldjük követ aprózni, és egyikőjük le talál dűlni egy kis szunyókálásra, az a csoda történhetik meg véle, ami az ősapánkkal, és a sok apró kő egy kővé válik és a vám kövezése el sem készülhet. Ha tehát a berlini gazdag zsidók csakugyan azt hiszik, hogy a keresztények egymaguk nem képesek a vámmenti köveket szét-harácsolni, küldjék oda a saját gyerekeiket, akik nem jámborok, hadd segítsenek a keresztényeknek azok; rajtuk ugyan nem fog a csoda megessni.

Ilyen, nagy tetszéssel elmondott és még nagyobb tetszéssel fogadott kádencia után a szép kőaprózó teoria természetesen sziklás talajra potlyant s nem igen fogamzhatott meg.

De az elméleti kérdésektől eltekintve, a parasztság és a zsidók közt lábrakapott gyakorlat valósággal pártot ütött, hogy a holdgító nemzetgazdasági rendelkezéseket tönkre silányítsa.

A parasztság és zsidóság békecségesen és komázva élt és esereberélt egymást közt. És ha akkorjában a bálokon, estélyeken és műélvező körökben a nagyvárosok előzékeny zsidói és türelmes keresztény polgártársai között, a legszorgalmasabban ápoló előitéletnélküliség daczára is, bizonyos feszültség uralkodott, — bizony a falu Kristófja meg Iezigje között, mikor a hajában főtt burgonyát egy azon tálból szedgettek, a legjobb volt az egyetértés. A Kristófnak új babos nyakravalóra volt szüksége, az Iezig meg örült, ha valami maradék sörtét kapott érte; a Kristófné válogatott az Iezig színes pántlikájában és szívesen szerezte meg a tollat egy maréknyival, ha a tulipiros szalagon jól festett a sárga virág; az azonban esze ágában sem volt, hogy befordulni a városba és utiköltségre használni a pántlikára valót jobb lenne. — És amiben az Iezignek volt része, jutott abból a Jákobnak is, és amiből a Jákobnak jutott, anélkül Jaszef sem szűkölködött. Aztán mindezekhez nem is kellett a képzett, vagy képzelt tolerancia. A zsidó valahányszor csak arra fordult, kapott szállást és éjjeli nyugodalmat a parasztnál. A falu népe nemcsak üzletembert, hanem hir- és levélhordót, az asszonyt meg éppen élő divatlapot látott benne. Még a vallási dolgokban sem feszélyezték egymást, sőt amennyire tőlük tellett kölcsönösen egymás kedvében jártak. Ha a szállásadó paraszt-család templomba ment, a zsidó azonközben odahaza elringatta az új honpolgárt, rakott a tűzre, ha pislákolni kezdett; amikor meg a idő szedte össze a sátorfáját, akkor a parasztság-

nak hűségesen átadta a kis bögrét, melyre belül ráírta krétával, hogy »kóser« és az asszony ügyelt rája, külön helyen tartogatta, hogy ezen a világon semmi, de semmi lelkiismereti scurupulusa se támadhasson az elkövetkezendő hitsorsosnak, aki néhány kanálra való meleg ételhez ezt a bögrét akarta használni.

Ugyan mi kárt tehettek volna ilyen viszonyok között a felsőbb hatóságoknak a népgazdálkodás bajainak orvoslására szánt rendelkezései, mikor a nép az ő saját gazdálkodási módjával nagyon meg volt elégedve?

Természetesen a zsandárok, ezek az igazi nemzetgazdászok, egészen más véleményen voltak. Nem azok, akik már átestek az emberiességgel vívott kis küzdelmen és úgy találták, hogy bizony jobb a paraszttal meg a zsidóval szépen megférni, de azok az ujak, akik a törvényességnek mindinkább lombosodó ágbogain, melyeknek árnyékában a nép üdve fakad, kirügyeztek. De ha azt mondjuk: a gondolkozásuk másilyen volt, akkor — tekintetbe vévén azt, hogy nekünk, földi halandóknak nem adatott meg az emberiség veséjébe és májába, annál kevésbé a zsandárságéba való látás — talán egy kissé túlozunk. De nem is szándékozunk a zsandárokat abba a gyanuba keverni, hogy cselekedeteik közben holmi gondolattal vesződtek volna; ellenkezőleg: mikor elkezdtek gondolkozni, rendesen abbahagyták cselekedeteiket. Annyit azonban az igazság érdekében ki kell jelentenünk, hogy a mig új voltuk paradicsomi ártatlanságában a tudás fáján termelt első pohárka gugyit fel nem hörpintették, addig a zsidóra és parasztra nézve egyaránt veszedelmet jelentettek. És éppen ennek a veszedelemnek áldozata a Mendel Gibbor is, akit az új zsandár a rendeletek daczára, betegség és a testi erőiben való törvény szerint megkivánt fogyatkozás, sőt igazolvány nélkül — a faiban házalásközben tetten ért.

(Folytatjuk.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius hó végén lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz